

DR. KOVÁCS ZOLTÁN

A SZERETETLÁNG LELKI NAPLÓ TEOLÓGIAI CENZORÁNAK ÉRTÉKELÉSE

1. BEVEZETÉS

A Kindelmann Károlyné Lelki Naplójában található üzenetek vizsgálatát végezve, mindenekelőtt röviden áttekintjük, hogy mit tartalmaz a Lelki Napló, milyen formában kapta a látnok az üzeneteket, és milyen emberi, lelki, erkölcsi, valamint pszichikai háttérrel rendelkezik a látnok. Ezt követően teológiai szempontból vizsgáljuk meg a Szeretetláng és a sáttán megvakításának fogalmát és jelenségét, majd pedig értékeljük az üzeneteket az erre vonatkozó, hivatalos, szentszéki iránymutatás szerint. Munkám során a Hittani Kongregáció *Normæ S. Congregationis pro Doctrina Fidei de modo procedendi in iudicandis præsumptis apparitionibus ac revelationibus* (1978. február 25.) című dokumentumában található kritériumokat vettem alapul.

2. MIT TARTALMAZ A LELKI NAPLÓ?

A „Szeretetláng Lelki Napló” Kindelmann Károlyné szül. Szántó Erzsébet (1913–1985; továbbiakban: Erzsébet asszony) 1961-től 1983. március 14-ig kapott magánkinyilatkoztatásait tartalmazza.

A látnok négy füzetbe írta le ezeket az üzeneteket¹. Az üzeneteket Erzsébet asszony legnagyobb részét Jézus Krisztusnak és Szűz Máriának tulajdonítja, de megtalálható ben-

¹ Az üzenetek idézésének módja a továbbiakban (a füzet száma római számmal / oldalszám arab számmal), például: (I/63.).

nük őrangyalának vagy más angyaloknak említése (beszélgetés, figyelmeztetések, ébresztés; vö. I/47., 52.; I/61.; II/25., 70.; III/121., 124., 198., 226.), és a sátánnal folytatott dialógus (vö. II/50–51.; III/209.; III/228.) vagy éppen harc (vö. I/111., 113.; II/3., 13., 61., 64., 66., 69., 75., 77.; III/161.), illetve saját gondolatai.

3. AZ ÜZENETEK FORMÁJA ÉS ÁTEKINTHETŐSÉGE

Az üzeneteket Erzsébet asszony *allocutio* (*locutio cordis*) formájában kapta², melyek misztikus tapasztalatok, lelki küzdelmek kontextusában jelennek meg, legnagyobbbrészt az imádság vagy az elmélkedés atmoszférájában³.

Általános jelenség, hogy Mária nemegyszer „kíséri” a látnokokat: az üzenetek fogadása Erzsébet asszony életében sincs konkrét helyhez vagy időhöz kötve⁴. Természetesen intenzívebb az *allocutio*-k érzékelése kegyelmi állapotban és imádságos légkörben, de ugyanúgy bőséggel kapta azokat mindennapi munkájának végzése vagy utazásai közben is (vö. II/6., 19., 48., 108.; III/127., 199.). Mária alakja nem statikus képként rögzül Erzsébet asszony pszichéjében, hanem a Szűzanya dinamikus, spirituális valóságként, megdicsőült állapotú, „élő személyként”⁵ szól hozzá.

2 „Sono parole interiori di Dio all'uomo” (SCHIAVONE P., *Locuzioni*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 758). A *locutio*-nak nem a hallóérzékre ható formájával találkozunk itt, hanem azzal, mely az értelem és a képzelőerő síkján csapódik le Erzsébet asszony pszichéjében. Az e kategóriák közti különbséget részletesen lásd még: ROYO MARÍN A., *Teologia della perfezione cristiana*, Cinisello Balsamo 1987, 1070–1074.

3 „Il *Diario* di Elisabetta, spesso senza data contiene diversi pensieri, ispirazioni, relazioni delle visioni, dei messaggi e delle esperienze mistiche” (HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico delle apparizioni della Madonna*, Casale Monferrato 2004, 336).

4 Vö. HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico*, 24.

5 Vö. HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico*, 26.

A Lelki Naplóban rögzített gondolatok nagyrészt tiszták és összefüggőek, a benne fellelhető logikai láncok teljes mértékig követhetők, az írás formája pedig igen rendezett és mindenütt jól olvasható. Ez formailag messze eltér a pszichopatók szokásos írásbeli megnyilvánulásaitól.

4. ERZSÉBET ASSZONY EMBERI, ERKÖLCSI ÉS LELKI TULAJDONSÁGAI A LELKI NAPLÓ ALAPJÁN

Erzsébet asszonyról tudjuk, hogy özvegyen nevelte hat gyermekét, tisztességes, nehéz fizikai munkával tartotta el családját, igaz emberi és keresztény értékekre tanítva gyermekeit. Küzdelmeihez hitéből merített erőt⁶.

Erzsébet asszony a „jelenben élt”: a Lelki Napló nem tartalmaz utópisztikus gondolatokat, az üzenetek csekély számú apokaliptikus vonatkozása és a jövőbeli perspektívák felvázolása is józan, mérsékelt hangú és a teológiai kontextusban jól elhelyezett. Ugyanakkor nem is a múlt nosztalgikus felemlegetése és elhunyt szereplők, régmúlt élethelyzetek felvázolása jellemzi az írás tartalmát. A Lelki Napló írója korának gyermeke, realitással szemléli korának és társadalmának mentalitását, s azokhoz igazodva próbál egyensúlyi helyzetet teremteni lelki élete és „világi élete”, azaz állapotbeli kötelességeinek végzése között. Ez utóbbiak kötelességszerű teljesítése érdekében képes azoknak alárendelni lelki indíttatásait is (vö. IV/22.). Felelősségérzetét, akaratát és szabadságát a keresztény erkölcs hatja át.

A szöveg Erzsébet asszony érett lelki életéről tesz tanúságot. Istenkapcsolata nagyon élő és rendezett, lelkiisége határozott kármelita vonásokkal rendelkezik⁷. Erzsébet asszony

6 Vö. BEGYIK T., *A Szeretláng üzenete az engesztelés és a magánkinyilatkoztatások történetiségében. Tanulmány, a teológia, a vélemények és a személyes tapasztalatok tükrében*, Budapest 2008, 49–51.

7 Nemesgyszer Jézus üzeneteiben is találunk ilyen megszólítást: „Kármelita kislányom!” (I/23., 29.), vagy „Kis kármelitám!” (I/15.).

alacsony iskolai végzettségének (4 elemi)⁸ tudható be az írás stílusának és szóhasználatának egyszerűsége, a hittani fogalmak pontatlan kezelése és a súlyos helyesírási hibák sokasága. A Napló tartalmának megítélésében azonban ezek a hibák nem jelentettek számomra komoly nehézséget.

Szembetűnő a lelki vezetők jelenléte Erzsébet asszony életében. Lelki vezetői között rendkívül képzett papok is voltak⁹. Megszokott gyóntatói vannak, akik ismerik őt. Mind a lelki vezetők, mind a gyóntatók tanácsának képes teljes mértékben alárendelni saját akaratát, melyben tudatos engedelmességre törekvést vélek felfedezni.

Ez az engedelmesség a magánkinyilatkoztatások megítélésére is teljesen vonatkozik¹⁰.

Lelki életében nyomon követhetők a kegyelemnek mély lelki élmények által történő megtapasztalásai és a lelki szárazságok (vö. I/69.), kísértések, mérhetetlen lelki sötétségek¹¹ időszakai is. A lelki növekedés tendenciája azonban ilyenkor is megmarad¹², tud élni a sötétebb, kritikusabb,

8 Vö. IZELI J. (szerk.), *A Szűzanya Szeplőtelen Szívének Szeretelángja – Lelki napló – 1961–1981*, Budapest 1985, 5.

9 Például Kosztolányi István biblikus professzor, Szentírás-fordító, Fuhrmann Ernő pápai kamarás, Marton Marcell kármelita. Erzsébet asszony több lelki vezetőhöz is járt. Ezek tudtak egymásról. Nemegyszer előfordult, hogy egyik a másikhoz küldte őt. Fuhrmann betegsége idején például Kosztolányi vette át Erzsébet asszony lelki vezetését. Vö. BEGYIK T., *A Szereteláng üzenete*, 89–105.

10 Ez különösen is megmutatkozik a *transsubstantiatio*-ra vonatkozó kérdésben (IV/23–24.), valamint a negyvennapos böjtöt illetően, melynek vállalását – jóllehet Erzsébet asszony szerint az Úr kérte tőle – lelki vezetője a látnok megromlott egészségi állapota miatt nem engedélyezte számára (IV/4–7., 30–31.). Ezt a döntést Erzsébet asszony készségesen elfogadta.

11 Ebben az állapotban nemegyszer megtörténik, hogy Erzsébet asszony megkérdőjelezi üzeneteinek transzcendens eredetét, s ezzel hitelességét is (vö. III/172., 181., 190–192., 207.). Ezek a kételyek azonban a kísértések elmúltával eloszlanak.

12 Nyomon követhető Erzsébet asszony lelki növekedésében az a misztikus út, melynek alapja az Isten szeretetének és az embernek a találkozása, s amely a folyamatos megtisztuláson és Isten képére alakuláson keresztül a tökéletességre vezet. Vö. BLOMMESTIJN H., *Itinerario mistico*,

szárazabb lelki szakaszokkal is, melynek tapasztalata lelki életébe organikusan beépül¹³ (pl. alázatot, türelmet, Istenre hagyatkozást tanul, kereszthordozásnak, az Üdvözítővel való együttműködésnek fogja fel a szenvedést¹⁴). Ezekben a jelenségekben semmiféle devianciát nem tapasztaltam. Véglelesség nem jellemző Erzsébet asszony lelki életére, bár néha nyomon követhető benne egy-egy skrupulózus megnyilvánulás (vö. II/52–56.).

A Lelki Naplóban számos bibliai utalás található, szinte minden oldalon. A szerző ezeken nagyon mélyen elmélkedett, azokból táplálkozik lelki élete.

Liturgikus énekekre is gyakran utal (vö. I/86., 87., 74., 75., 87.), sőt a liturgia egyes elemei is megjelennek az üzenetekben (pl.: elvegyülni, elmélyülni Krisztus jelenlétében, mint „csepp víz a borban”; I/26.).

Az Oltáriszentség tisztelete, a szentmisén való mindennapi részvétel, a szentségimádások és szentséglátogatások központi jelentőséggel rendelkeznek lelki életében (vö. I/73.).

Mariológiai szempontból sem elhanyagolandó a *Magnificat* lelkületének elsajátítása és példaértékű megélése¹⁵. Ha Erzsébet asszony ezt nem is tudatosan tette, de minden két-

in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 699.

13 Egyik helyen az Úr magyarázza Erzsébet asszony lelki életének periódusait: szenvedés, majd erősítő kegyelem (elragadtatás), s ezt követően lelki szárazság. Mindezek azonban az egyes szakaszokat nem kizárólagosan jellemzik (vö. III/206.). A szöveg tartalma megfelel a tisztulás és egyesülés útjának, melyet a misztika egyéb szerzői is leírnak Vö. TANQUEREY A., *A tökéletes élet*, nr. 1289; GONZÁLEZ J. L., *Psicologia dei mistici. Sviluppo umano in pienezza*, Città del Vaticano 2001, 162–175.

14 Erőteljes kifejezés – Krisztusnak tulajdonítva –, hogy „szenvedéseidet a vértanúságig fogom fokozni” (vö. II/79.). Noha a *martyrium* Erzsébet asszony életében nem következett be, mély lelki és testi szenvedései életének meghatározó tényezőivé váltak.

15 Mária hálaadó énekében a *tapeinosis* szó „alázatosság”-gal való fordítása nem adja vissza kellőképpen a kifejezés pontos jelentését. A görög szó inkább *kicsinységet*, *elfeledettséget*, *megalázottságot*, *utolsó mi-voltot* jelent. Mária ezzel a lelkülettel ad hálát Istennek, aki letekint

séget kizáróan jelen van életében a kicsinység, a szegénység, az alsó társadalmi rétegekre jellemző, egyszerű életvitel, az alacsony iskolázottság és a világ dolgaiban való tájékozatlanság, az állapotbeli kötelességek teljesítésére való belső ösztönzés, az emberi értékek, a család és a munka helyes értékelése¹⁶, s mindezek hittel és Istenbe vetett, feltétlen bizalommal való példás megélése. Hite szilárd erkölcsi tartást is biztosított számára. A megélt nehézségekre is hálaadó (*eucharisztikus*) lelkülettel reflektál, mely az imádság gyümölcse és szintén a *Magnificat* lelkületének sajátossága¹⁷.

Egyházas magatartás jellemzi Erzsébet asszonyt, melynek egyik legfőbb ismérve az engedelmesség, mind főpásztora, mind lelkiatyái, mind pedig gyóntatói felé¹⁸, annak ellenére, hogy alaptermészete – saját megvallása szerint – igen akaratos (vö. I/26.), amely ellen azonban maga is igyekszik küzdeni. Erzsébet asszonytól – a Lelki Naplóban közölt üzenetek szerint – Jézus és a Szűzanya az Egyház elöljáróin ke-

szolgálóleányának (*anawim*) erre az állapotára, nagy dolgokat művel általa, s ezért hirdeti majd őt boldognak minden nemzedék, mert Isten az, aki az alázatosakat magához emeli, de ellenáll a kevélyeknek (vö. Lk 1,46–55). A *tapeinosis* szó további árnyalatairól és azok teológiai tartalmáról bővebben ld.: VALENTINI A., *Il Magnificat. Genere letterario. Struttura. Esegesi*, Bologna 1987, 139–152.

16 Erzsébet asszony számára első mindig az állapotbeli kötelességek teljesítése (ld. IV/22-ben: nem tud misén részt venni, mert az unokákra kell felügyelnie).

17 „[...] az Egyház – Máriához hasonlóan és vele együtt – hálás szívvel éli meg a Lélekben az imát, a hitet és a keresztény élet küldetését, melyek egymással szorosan összefüggnek (*lex orandi – lex credendi – lex vivendi*)” (KOVÁCS Z., *Mária és az Eucharisztia. Isten Anyja és az áldozati adományok a Lélek tüzeiben*, in TAKÁCS G., *al-., Mater Christi, Egyházmegyei Lelkipásztori Sorozat II.*, Pécs 2005, 22).

18 Maga Jézus többször is inti Erzsébet asszonyt a lelki vezető iránti feltétlen engedelmességre, jelezve, hogy a lelkiatya szavai magától Jézustól jönnek (vö. III/137.). Lelkiatyja utasításai az Úrtól valók (vö. I/102.; III/143., 235.). Ha lelkiatyja nem ad engedélyt az Úr által kért böjtre, akkor nem végzi azt el, mert első számára a lelkiatyjának való engedelmesség (vö. IV/5.). Jézus egyik üzenete: „Gyóntatód parancsát nem mellőzheted el még az én isteni kérésem ellenére sem” (IV/6.).

resztül kéri az üzenetek továbbadását. Hozzájuk kell elmen-
nie, velük kell együttműködni, nem cselekedhet önhatal-
múlag¹⁹ (vö. I/47–48.). Az új lelkeséghez fűződő mozgalom
is az Egyház keretein belül kell, hogy meginduljon, mégpe-
dig az ország kegyhelyeiről (vö. I/49.).

Szembetűnő Erzsébet asszonynak a saját egyházközségéért
érezett lelki felelőssége és imádsága²⁰ (vö. I/103.; III/236.).
Külön imádkoznia kell az elhunyt papokért is (vö. I/114.).
Az egyházas lelkület szerves részeként értékelendő, hogy a
papi lelkekért és hivatásokért különösen is imádkoznia kell
(vö. I/104.; III/159.).

Az üzenetek továbbadásában nem tapasztaltam azt az ál-
talában hamis látnokokra jellemző kényszerességet, mely
szerint az üzenetek tartalma „dogmaerejű”, megmásítha-
tatlan, melyeket mindenáron érvényre kell juttatni, s azok
egyedüli hiteles magyarázója kizárólag maga a látnok. Sőt,
Erzsébet asszony magatartása inkább tartózkodó, nem akar
az üzenetekkel feltűnni. Alázattal értékeli saját méltatlansá-
gát, s azt, hogy az üzenetek Isten kegyelmének, s nem az ő
érdemeinek tulajdoníthatók. Igen sokszor találkozunk egy-
fajta „egészséges” kételkedéssel is amiatt, hogy hátha saját
gondolataival is vegyíti a természetfölötti üzeneteket (vö.
II/119.; III/124–125., 127., 183., 193., 213.). Ez a hozzá-
állás mindenképp pozitívumként értékelendő.

19 Kérlek, írd le újra tanításomat a Szentatyával való együttműködés-
ről” (III/154.). Nem beteges készítés, de határozott szándék jelent-
kezik Erzsébet asszonynál, amikor az üzeneteket a Szentatyához akar-
ja eljuttatni. Az Úr ennek kapcsán is kegyelmi kiáradást ígér (vö.
III/155.).

20 Ennek egyik egyértelmű példája az is, hogy az üzenetek szerint a plé-
bániákon kell az imacsoportokat is megszervezni, melyek a Szeretet-
láng terjedésének biztosítanak lelki hátteret (vö. IV/27.).

5. A LÁTNOK EGÉSZSÉGI ÉS PSZICHÉS ÁLLAPOTA

Erzsébet asszonyt a család eltartásáért végzett kemény, fizikai munka testileg igen megedzette. Nemegyszer ír több napig tartó, kemény böjtjeiről, melyeket feltűnően jól visel (vö. I/77., 81.; II/55., 116.; III/146., 170., 193., 239.; IV/7.). Életének utolsó éveiben azonban már egyre többet gyengélkedik (vö. III/223.).

A Napló alapján nincs tudomásunk olyan tartós gyógy-szerhatásról, dokumentáció alapján kimutatható pszichológiai zavarokról, amelyek az üzenetek fogadásának, illetve írásban történő rögzítésének idején Erzsébet asszony pszichés állapotát lényegileg befolyásolták volna. A Lelki Naplóban Erzsébet asszony három alkalommal tesz említést ideggyógyász felkereséséről, melyet gyóntatója kér tőle. Az első (dr. Horánszky) érdeklődéssel hallgatta Erzsébet asszonyt (vö. II/102–103.), s igen pozitívan állt a pácienshez. Szakvéleményét nem ismerjük, mert arról – a Napló szerint – írásban tájékoztatta Erzsébet asszony gyóntatóját (vö. II/103.). A másik orvos (dr. Szirtes), Erzsébet asszony szerint kételkedéssel és materialista szemlélettel fogadta a páciens-t. Terápiaként szedett Erzsébet asszony csupán néhány napig nyugtató hatású gyógyszert²¹. Ezt a kezelést azonban az orvos tanácsára hagyta abba néhány nap múlva, mert mellékhatásként fokozódó rosszullétek jelentkeztek. Dr. Szirtest a látnok még egyszer felkereste, ekkor az orvos felszólította, hogy hagyjon fel az önszuggesterápiával (vö. II/104.).

III/221–223-ban említést tesz egy harmadik orvos felkereséséről is, aki megállapította, hogy Erzsébet asszony idegrendszere rendkívül finoman reagál az őt körülvevő eseményekre, átveszi más emberek szenvedéseit. Idegrendszeri

21 Ez hátráltató tényező lehet a hitelesség megítélésében, de egyáltalán nem kizáró ok. Az üzenetek fogadásának időszaka ugyanis messze túlmutat ezen a rövid szakaszon.

elváltozást azonban nem tapasztalt²². Egyéb diagnózisról és kezelésről nem tudunk.

Hamis látnokokra jellemző elmeállapotbeli visszásságokat nem tapasztaltam. Mária alakját Erzsébet asszony pszichéje teljesen épen jeleníti meg, az anyai *archetípus* (mely Mária édesanyai karakterének megjelenítésében kulcsfontosságú tényező)²³ sérülésmentesen van jelen benne. A látnok írásában nem találkozunk „fenyegetőző Máriával”, sem olyannal, aki anyai gyengédségét a szigorú, ítélő Isten ellenében használná föl.

Ha találunk is olyan elemeket, melyekben Mária úgy mutatkozik meg, mint aki „visszatartja Fiának büntető kezét” (I/92.), ezek a szövegkörnyezet ismeretében inkább Erzsébet asszony korának népi vallásosságában és az egyszerű emberek imáiban, valamint hívő gyakorlatában fellelhető elemekre utalnak, mintsem hogy teológiai szempontból komoly tévedés feltételezésére adnának okot²⁴.

Mária alakja kiegyensúlyozottan, a teológia legitim forrásaiban is fellelhető jellemzőkkel teljes összhangban jelenik meg, s Erzsébet asszony sem tesz hozzá ezektől idegen elemeket²⁵.

22 Érdekes a látnok magatartása, aki maga is fényt akar deríteni arra, hogy nem vált-e áldozatává valamilyen pszichikai betegségnek: „Mikor az orvos az első vizsgálatot elvégezte, megkértem őt, hogy lenne szíves megmondani, ha nincs semmi bajom, nem valami hisztériának vagyok-e az áldozata, mert ez még nagyon nyugtalanított. Ő erre azt válaszolta, hogy ez kizárt dolog, mert az egész megjelenésem már nem is olyan” (vö. III/222.).

23 Vö. PINKUS L., *Psicologia*, in DE FIORES S.–MEO S., ed., *Nuovo Dizionario di Mariologia*, Cinisello Balsamo 1986, 1065–1068.

24 Ha találkozunk is egy-egy eltúlzott fogalmazásmóddal, mint pl.: Mária „elfedi” Jézus előtt a lelkünket, hogy ne szomorkodjon rajtunk (vö. I/83.), az üzenetek nem azt sugallják, hogy Mária Jézus ellen dolgozna, vagy konkurens lenne.

25 A Szereteláng és a sátán megvakítása új megfogalmazások ugyan, de teljes konformitásban állnak a keresztény hit tanításával. Ennek bővebb értékelését lásd a 6.2., 6.3. és 6.4-es pontokban.

6. AZ ÜZENETEK TEOLÓGIAI ÉRTÉKELÉSE

6.1. Elégséges információ áll-e rendelkezésünkre a megítéléshez?

Az eddig bemutatott tényezők, melyek a misztikus jelenség kontextusának tekinthetők, elégséges alapot adnak az üzenetek megítéléséhez. Maguk az üzenetek is túlnyomórészt értelmesen lettek megfogalmazva, vagy legalább a szöveggörnyezet alapján válik nyilvánvalóvá jelentésük egyértelműsége.

Számos írásbeli tanúságtétel és ma is élő tanú bizonyítja, hogy a Lelki Naplóban található üzenetek társadalmi, történelmi és személyes háttere megfelel a valóságnak²⁶. Az üzenetek köré épült, világszerte elterjedt mozgalom tagjai is hasonló lelki tapasztalatokról számolnak be, mint a szerző²⁷.

6.2. A Szeretetláng fogalma

Maga a „Szeretetláng” fogalom nem szerepel ugyan a Szentírásban, de tartalma és mibenléte levezethető néhány szentírási szakaszból, melyek Isten jelenlétére, szeretetére, s a vele találkozó emberi szív „lánggra gyűlésára” utalnak. Néhány

26 Vö. ZSOLDOS I., *Előszó helyett*, in MOLNÁR GY. (szerk.), *A mi Urunk Jézus Krisztus kinszenvedése. Az Isten szolgálójának Emmerich Anna Katalinnak látomásai alapján*, Budapest 1990, 3; BEGYIK T., *A Szűzanya titkáraként*, Budapest 2003; BEGYIK T., *A Szeretet lánghevében*, Törökbálint 2001; BEGYIK T., *A Szereteláng üzenete*, Budapest 2008.; PATAKI M. M., *Találkozásom a Szeretelánggal*, Törökbálint 1997.

27 Vö. RÓNA G., *Ne féljete a lángtól. A Szereteláng útja a világban*, in *Keresztény Élet*, 2009. február 1., XVII/5, p. 3. A cikk írója említést tesz a következő országokról, melyekben a Szereteláng igen elterjedt: Argentína, Burkina Fasó, Brazília, Chile, Ecuador, Egyiptom, Elefántcsontpart, Kamerun, Kongó, Madagaszkár, Mexikó, Peru, Ruanda, Tajvan, Togó. A Lelki Naplót, ill. annak kivonatait Róna szerint eddig 24 nyelvre fordították le.

példa: Mózes az égő csipkebokor előtt (Kiv 3,1–7); „Azért jöttem, hogy tüzet bocsássak Földre. Mi mást akarnék, mint hogy lánggra lobbanjon?” (Lk 12,49); „Hát nem lángolt a szí-
vünk?” (Lk 24,32), „Ő majd Szentlélekkel és tüzsel fog ben-
neteket megkeresztelni” (Mt 3,11); „Legyetek tüzes lelkűek.
Az Úrnak szolgáltok” (Róm 12,11); „Isten a szeretet” (1Jn
4,8), „Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok, s az Is-
ten Lelke lakik bennetek?” (1Kor 3,16); „A mi Istenünk
emésztő tűz” (Zsid 12,29); „[Valaki, aki az Emberfiához ha-
sonlított...] szeme, mint a lobogó tűz” (Jel 1,14; vö. 19,12).

A Lelki Naplóban található üzenetek feltételezik Mária Szeplőtelen Szíve tiszteletét²⁸, mert a Szeretetláng Mária Szívéből fakad. A Szűzanya Szívének tisztelete az egyetemes Mária-kultusz elsődleges lelkeségi forrásai közé számít²⁹. Ez a fajta *devotio* Jézus Szívének³⁰ tiszteletétől el nem választha-
tó, sőt a legújabb időkben különösen is sokat merít ez utób-
binak elemeiből³¹.

Bizonyos jelenéseknek és üzeneteknek gyakran része egy-
fajta *autodefinitio* is (pl. a lourdes-i jelenésben Mária *Szeplő-
telen Fogantatásnak* titulálja magát). A Lelki Napló csupán
egy ilyen jellegű *autodefinitio*-t tartalmaz, amelyben Mária

28 Vö. ALONSO J. M., *Cuore immacolato*, in DE FIORES S.–MEO S., ed.,
Nuovo Dizionario di Mariologia, Cinisello Balsamo 1986, 400–401.
Ennek a tiszteletnek szerves része a Mária Szeplőtelen Szívének tett
önfelajánlás, melyre pápai buzdítást is kapott az Egyház, ld.: VI. PÁL,
*Signum magnum de Beata Virgine Maria, Matre Ecclesiae omniumque
virtutum exemplari, veneranda atque imitanda* apostoli buzdítás, in
AAS 59 (1967), 465–475, nr. II/4.

29 Vö. ID, 407.

30 „Secondo il magistero, nella devozione al Sacro Cuore di Gesù si fa
riferimento al cuore fisiologico, che K. Rahner considera come „sim-
bolo reale” di tutto l’amore di Cristo per l’uomo” (POMPEI A., *Cuore*,
in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed.,
Dizionario di mistica, Città del Vaticano 1998, 387). A keresztény misz-
tikában maga a szív is jel: rejtett valóság, mely hatásaiban, tevékeny-
ségekben nyilvánul meg, szoros kapcsolatban a természetfölötti di-
menzióval.

31 Vö. Ibid., 407–408.

„a hajnal szép sugarának” (II/100.) nevezi magát. Más, ki-mondottan új definíció nem kerül elő a Naplóban, hiszen a Szereteláng nem mint fogalom új, hanem mint terminus. Mária szavai szerint Szívének Szeretelángja maga Jézus Krisztus³². A Szeretelángot Erzsébet asszony Isten kegyelmi adományaként mutatja be³³. Az ördög egyre ismétlődő támadásai a Szereteláng kiárasztása során meghíúsulnak. A Szereteláng tehát Isten egyik kegyelmi adománya, mely a gonosz lélek hatalmát megtöri, s így elősegíti a hívő lelki növekedését és megerősíti az üdvösség felé vezető úton (különösen halála óráján), a halál után pedig megtisztulásának folyamatát gyorsítja.

Az, hogy a Szűzanya Szívében a Szentlélek által az Isten-és emberszeretet tüze ég, mely felénk tör, nem új tanítás, s nem is a Lelki Naplóban jelenik meg először³⁴. Ami valóban

32 „...Szent Józseffel együtt neked is végig kell járnod Betlehem sötét, ködös utcáit. Velünk együtt szállást kell keresni az én Szeretelángomnak, mely maga Jézus Krisztus” (I/107.).

33 Antalóczi Lajos is ezt támasztja alá: „A Szereteláng kegyelmi adomány. Mégpedig erő, amely átjárja a szívet és az akaratot. Erő, amely helyreállítja bennünk az értékrendet; erő, amely átformál, szeretni tanít, készségessé tesz bennünket Jézussal együtt és Jézussal teljesen azonosulva hatékonyan és kitartóan részt vállalni a lélekmentő munkában. A Szereteláng segít megérteni a Szent Szűz szándékát. Segít tárgyilagosan felismerni saját helyzetünket [...] A Szereteláng az a kegyelmi adomány, eszköz, amely hozzásegít bennünket a Boldogasszony tevékenységének értelmezéséhez, és erőt ad kérésének, az engesztelésnek következetes megvalósításához és az apostolkodáshoz. Ennek pedig kizárólagos célja, hogy egyetlen lélek se kárhozzék el. A Szereteláng a bennünk és általunk szabadon működő Jézus Krisztus” (ANTALÓCZI L., *Jelenések, üzenetek és a jövő. A jelentősebb magánkinyilatkoztatások és üzenetek szintézise 1830-tól napjainkig*, Eger 2000, 175).

34 Az Isten szeretetének lángja, mint szimbólum megjelenik már Szent Ágostonnál, igaz, még az isteni *világosság* fogalmkörében (vö. *Contra Academicos* II,2,5–6; *De beata vita* 4,35; *Confessiones* II.8.16; IV. 15–25; VII.10.16–17.23; XIII.8.9) A Szereteláng fogalommal Keresztes Szent Jánosnál találkozunk (vö. *A Lélek sötét éjszakája*, II. könyv, XVIII. fej., 5.), Alacoque Szent Margitnál (vö. *Autobiografia*, cap. XI. 53) és Eudes Szent Jánosnál is (*Il cuore ammirabile della SS. Madre di Dio* [presentazione di Francesco M. Aviano – ed.], Casale

új a Naplóban, az a szeretet-kiáradás módjának és intenzitásának leírása, valamint az ehhez fűződő kérő imádság (vö. IV/36.).

A Szereteláng „kegyelmi hatása” az imavirrasztások közben a haldoklókra is kiárad³⁵, melynek mechanizmusa a következő: a haldoklóra kegyelem árad ki, a sátán „megvakul”, vagyis hatalmát veszti, így az Úr kegyelméből felindított bűnbánat által lelkük megmenekül a kárhozattól (I/110.). Szembetűnő, hogy a Szereteláng kiáradása igen nagy segítséget nyújt a tisztuló Egyháznak (vö. I/34., 115.; II/15–16.).

A Naplóban másutt azt találjuk: Krisztus Szent Sebei által árad ki a Szereteláng (vö. I/39.), mely megvakítja az ördögöt, s ezáltal szabadul meg sok lélek a kárhozattól³⁶. Mária ebben a folyamatban a lelkekért küzd³⁷. A sátán megvakítása a lelkek felszabadulását is eredményezi.

Monferrato 1960). Míg Keresztes Szent János az isteni szeretetre vonatkozóan használja a fogalmat, Alacoque Szent Margit a Jézus Szívéből kiáradó szeretetlángról beszél, Eudes Szent János pedig Jézus és a Szűzanya Szívének együttes tiszteletéről szól. Assisi Szent Ferencnél is megtalálható ez a „láng” (vö. BUENAVENTURA S., *Leggenda Maggiore di S. Francesco d’Assisi in Opusculi Francescani*, 1, nr. 193–407, 1161, 1164, 1165, 1169, 1230, 1234, 1235, 1288). Jozefa Mendez is ír róla (vö. *Invito all’amore. Il messaggio del cuor di Gesù al mondo e la sua messaggera*, Torino 1948; illetve *Colui che parla dal fuoco*, Firenze 1988).

35 Mária szorgalmazza, hogy a »haldokló lelkek« (értsd: a haldoklók lelkének) megmentéséért minden egyházközség szervezzen imavirrasztást, melyet egy percre se szakítsanak meg. Ez segít a haldoklókat megmenteni a kárhozattól (vö. I/110.; II/107.; III/236.; IV/3.).

36 Nem a kárhozat állapotából való szabadulást kell érteni ezen, hanem a kárhozat felé vezető útról való letérést, illetve a tisztítóútból való szabadulást (vö. I/63.).

37 A sátán hatalmának megbénítása Mária kegyelemközvetítésének következménye. A Szűzanya ilyen módon is „együtt küzd” az Egyháznak a sátán ellen küzdő tagjaival: „Le apparizioni, specialmente quella di Fatima, mentre confermano la materna cura che la Vergine glorificata esercita a vantaggio e in ordine al *compimento* del disegno divino di salvezza, la mostrano nel contempo al nostro fianco come *lottatrice*, come *immagine agonale*” (PERRELLA S. M., *Le apparizioni mariane*, 145).

A Szeretetláng befogadása küldetéssel is jár: szívről szívre át kell adni (vö. I/39.; III/140.), sőt még a tengerentúlra is el kell vinni (vö. I/104.). A Szeretetláng továbbadása missziós feladat, mert valóságos részvétel az üdvösség művének kiterjesztésében (vö. I/63.). Ehhez alázatra van szükség, mely nemegyszer a megaláztatás gyümölcse (vö. I/112.). Terjesztését nem kell „nagydobra verni”: alázattal, csendben kell tenni (vö. I/116.–II/1.), s ezt bárki elvégezheti (vö. II/1.).

Erőteljes kifejezésnek hat az is, hogy „mióta az Ige testté lett, ily nagy megmozdulás nem történt részemről, mely így tört volna felétek, mint ahogy Szívem Szeretetlángját küldöm hozzátok” (vö. I/84.). Noha ezt nem bizonyítja közvetlenül semmivel, mégis hatalmas kegyelem-kiáradásra enged következtetni, mely leginkább gyümölcseiben lesz mérhető (a sátán hatalomvesztése, megtérések, a tisztítótűzben szenvedők szabadulása).

A Szeretetláng robbanásszerű kiáradása az egész földkerekségen egy másik üzenet szerint Mária „legnagyobb csodája” (II/18.), mert ez fogja szétrobbantani a gyűlöletet, ez fog „tüzet tűzzel” oltani (III/203.): a gyűlölet tüzeit a szeretet lángja semmisíti meg.

A Szeretetláng terjedése – a Napló szerint – Mária mélyebb tiszteletére fogja ösztönözni az embereket, ezért a Szűzanya maga kéri Erzsébet asszony által az illetékes egyházi vezetőket, hogy ne hátráltassák a Szeretetláng kiáradását (vö. II/109.).

A Szeretetláng nem ismer határokat: kiterjed minden népre és nemzetre, még a meg nem kereszteltekre is³⁸. Kegyelemforrás a tisztuló és a zarándok Egyház számára (vö. II/120.).

Erős, de egyértelmű az a kifejezés is, miszerint Mária már nem tudja Szívében tartani a Szeretetlángot, mert annyira

38 A „meg nem kereszteltekre is” – kifejezés jól láthatóan utólagos, idegenkezű bejegyzés a Naplóba, teológiailag azonban elfogadható.

szeretné már, hogy minél több emberre kiáradjon, akik azt befogadják és továbbadják³⁹ (vö. III/129.).

Áldozatos, imádságban virrasztó lelkek fogják a Szeretetlenlángot elterjeszteni a Földön (vö. III/204). Aki igazán hiszi a Szeretetlenláng kegyelmi hatását, annak halála óráján a sátán megvakul, a haldokló lelke kegyelemmel telik el, s a Szeretetlenláng ragyogása bűnbánatra indítja, mely üdvösséget hoz számára (vö. III/216.).

A Lelki Napló üzeneteiben bemutatott Szeretetlenláng-fogalom megfelel a Mária Szívének tiszteletéből kiinduló lelkiség legfőbb ismérveinek: az egyetemes Mária-tisztelet gazdagítja, spirituális tartalommal tölti meg, a vele kapcsolatba kerülő hívőtől lelki és morális életének rendezését és a máriás lelkület elsajátítását kéri, valamint a Mária-tiszteleten belül is fellelhető bizonyos katartikus funkciója. Ezért úgy ítélem meg, hogy a Szeretetlenlángot a Mária Szívét érintő lelkiség részének tekinthetjük⁴⁰.

6.3. A sátán megvakítása

Szokatlan kifejezéssel találkozunk a Lelki Naplóban, amikor is jó néhány üzenet a sátán megvakításáról szól (vö. I/39., 59., 63., 83., 109., 110.; II/33., 36., 90., 102.; III/125., 126., 130., 140., 152., 198., 234., 236.). Ez a Szeretetlenláng kiáradásnak egyik legegyszerűbb következménye. A nyelvezet erőteljesen szimbolikus (erről bővebben lásd: 6.5. pont) és antropomorf, de a tudattartalom egyértelművé válik a szövegkörnyezetben: a sátán (egyelőre ideiglenesen) elveszíti hatalmát, erejét, a lelkeket kárhozatba vivő képességét, így a lélek megkísértettsége csökken, illetve megszűnik.

39 Ez a kép sem teljesen új. Alacoque Szent Margit 1673. december 27-i látomásában Jézus Krisztustól a következő üzenetet kapta: „Isteni Szívem oly szenvedélyes szeretettel van eltelve az emberek iránt, hogy Szeretetének lángját nem képes magában tartani. A te közvetítéssel áradjon az emberekre” (*Autobiografia*, cap. XI. 53).

40 Vö. ALONSO J. M., *Cuore*, 408.

Az Evangéliumok és az exorcista gyakorlat tapasztalatai bőségesen igazolják⁴¹, hogy a sátán Isten kegyelmének kiáradásától szenved, elveszti hatalmát és képességeit. Ez a folyamat azonban a Lelki Naplóban sem csak egy új dolog (konkrétan a Szeretetláng-ima) által valósul meg, hanem az egész keresztény élet által. Nem teljesen új valóságról van szó, hiszen maga a Napló mondja, hogy pl. „a szentmiseáldozatban való részvétel a legnagyobb mértékben fokozza a sátán megvakítását” (II/33.), mely azt támasztja alá, hogy a szentmise a kegyelem legfontosabb eszköze. A „sátán megvakítása”-fogalom tehát képszerűen írja le, milyen hatást gyakorol a kegyelem a sátánra. A Lelki Napló „új eszköznek” (I/37.) nevezi a sátánnak a Szeretetláng által történő megvakítását, mely terminológiai szempontból valóban új, de tartalmi szempontból nem.

A sátán megvakítását a szenvedések, sőt a „kegyelem állapotában Isten dicsőségére felajánlott munka” is fokozza: a kegyelem állapotában és Isten dicsőségére végzett munka, melyeket másokért felajánlunk, segítheti azokat, akikért a felajánlást tettük (vö. II/36.). Szembetűnő, hogy a Lelki Napló az ima és a munka fontosságát egyaránt hangsúlyozza, így nem egyoldalúan spiritualista felfogású: „napközben is ajánljatok fel munkátokat Isten dicsőségére. Ez a kegyelem állapotában történő felajánlás is a sátán megvakítását fokozza” (II/36.).

Kiegyensúlyozott vonása az üzeneteknek, hogy a gonosz hatalmát alapvetően nem hangsúlyozza túl. Jóllehet egy-egy erőteljes megfogalmazás a sátánnak a lelkek fölötti uralkodására enged következtetni (vö. I/83.), mégis ezek szövegkörnyezetéből világossá válik, hogy nem félelemkeltésről

41 A Római Egyházmegye egyik exorcistájával, a Szeretetláng Lelki Napló eddigi olasz nyelvű kiadását jól ismerő don Roberto Lianival 2008. április 14-én folytatott beszélgetésem során az ördögűző arról számolt be, hogy addigi gyakorlata során az ördögűzések alkalmával valahányszor próbaként a Szűzanya Szeplőtelen Szíve Szeretetlángjának kiáradását kérte, a megszállott egyén szabadulása feltűnően hamar és könnyen megtörtént.

van szó. A Napló nem túlozza el a gonosz hatalmát, s nem vonja ki azt Isten ellenőrzése alól: „Ne félj a gonosztól, én letiportam” (I/72.); a sátán műve csak addig tart, ameddig az Úr engedi (vö. I/90.); az Úr azért engedi meg a gonosz működését, hogy próbára tegye az embert (vö. III/230.); a lelkek felszabadulnak a bűntől (vö. I/63.).

6.4. Az üzenetek hithűsége

A Lelki Naplóban található üzenetek legnagyobb része teológiailag tisztának tekinthető. (A problémás kérdéseket lásd a 6.6. pontban.) A Szeretetláng természetére, annak bibliai alapjaira és a sátán megvakítására a jelen pontban már nem térek ki újra, hanem a többi, pozitívnak mondható teológiai elemet vizsgálom.

6.4.1. *Az üzenetek krisztocentrikus jellege*

A Lelki Napló üzeneteit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy alapvetően Krisztus-központúak. Ezt támasztja alá az a megfogalmazás is, mely szerint a Szűzanya Szeretetlángja maga Jézus Krisztus (vö. I/107.). Mária személyét és az üdvösség művében betöltött szerepét a Napló sohasem rendeli Krisztus személye és szerepe fölé, s még csak egy szintre sem helyezi vele. Néhol a megfogalmazás ezt cáfolni látszik, de a kontextus ismeretében szilárdan állíthatjuk, hogy ezek alapvetően formai, s nem hitünk tartalmát érintő tévedések.

6.4.2. *Pneumatológiai dimenzió*

Szembetűnő a Szentlélek működésének gyakori említése, teológiai szempontból teljesen korrekt fogalmakkal. Mária közbenjárásának (imájának) is fontos szerepe volt abban, hogy a Krisztus feltámadása utáni ötvenedik napon a tanítványok imádkozó közösségére kiáradt a Szentlélek (vö. ApCsel 2,1–13). Mária közbenjáró hatalma folytán Isten kegyelme most is kiárad, mely megrázza a Földet, de hitet is olt az emberi szívekbe, s ez újítja meg a világot (vö. II/39., 93.). A Szeretetláng terjedése feléleszti a hitet és a bizalmat

Isten iránt, mely – a Napló megfogalmazásában – az *Incar-natio* óta soha nem látott megújulást eredményez (vö. II/93–94.)⁴². Sőt, egy másik közlés szerint „a Szereteláng kiáradása már elkezdődött” (II/100.), melynek terjedésére – az üzenet szerint – maga az Atya visel gondot (vö. II/101.). Ebben kulcsfontosságú szerepe van a Szentléleknek.

6.4.3. Egyháztani dimenzió

A Lelki Naplóban a megdicsőült, a tisztuló és a zarándok Egyházzól egyaránt igen sok szó esik (ld. 6.4.4. pont). Ezek az aspektusok egymást világítják meg és szorosan összefonódnak egymással. A Szereteláng az Egyházban, annak tagjai által terjed, hogy üdvösségre vezesse annak földön élő és tisztuló tagjait. Ez a kegyelmi kiáradás az Egyház Fejétől ered (ld. a Szereteláng „definícióját” I/107-ben), s a tagoknak a Fővel való gyümölcsöző együttműködése eredményezi a kegyelem kiáradását.

A Szereteláng kiáradása az Isten kegyelmével Mária által és Máriával tudatosan együttműködő keresztények munkájának gyümölcse. Lelkiségi mozgalom alakult ki ehhez kapcsolódóan (mint arra már utaltam), mely semmi módon sem nélkülözi a Hierarchia jóváhagyását és nem ellenkezik a Tanítóhivatal iránymutatásaival. Ez a szándék a Naplóból is igen sok helyen kiolvasható (vö. II/37., 42., 93., 105., 115.; III/130., 131.; IV/29., 32.).

A Szűzanya kérése szerint a Szeretelángot Gyertyaszentelő Boldogasszony napján kell ünnepelni⁴³.

42 Nem szabad elfelejtenünk, hogy – a mariológia egyik régi kifejezése szerint – Mária először szívében fogant [„*prius in mente quam in utero*”; vö. II. JÁNOS PÁL, *Redemptoris Mater* enciklika, in AAS 79 (1987), 361–433, nr. 13]. A Szűzanya Szíve és a megtestesülés titka tehát ezen a misztikus szálon (a Szentlélek működése révén) nagyon szorosan összefügg. Vö. DE FIORES S., *Maria. Nuovissimo Dizionario* (II), Bologna 2006, 1499.

43 Az üzenet értelmében Mária kinyilvánítja, hogy nem kíván a Szereteláng számára külön ünnepet, hanem Erzsébet asszonyon keresztül kéri a Szentatyát, hogy február 2-án ünnepeljék a Szeretelángot (vö. I/85). Ezzel mintegy hozzákapcsolja a Szereteláng tartalmát a *Præ-*

Összességében megállapíthatjuk, hogy a Lelki Napló máriás karaktere nemcsak *krisztocentrikus*, hanem *ecclesiocentrikus* is. Ebből a szempontból teljesen eleget tesz a II. Vatikáni Zsinat kívánalmainak, miszerint a helyes Mária-tiszteletre mindkettő egyformán jellemző⁴⁴.

6.4.4. Eszkatológiai dimenzió

Apokaliptikus és eszkatológiai vonatkozásokban nem bővelkednek a látomások, legfeljebb amennyiben a purgatóriumban szenvedő lelkekről van szó. Érezhető az üzenetek tartalmának feltételes jellege (*revelatio conditionata*)⁴⁵, mely magában hordozza azt a lehetőséget, miszerint a Szereteláng befogadóját különleges kegyelmi hatás éri, s így könnyebben elkerülhetővé válik számára a kárhozat (vö. I/84.). A fatimai titkokhoz hasonlóan, a kárhozat és a pusztulás „ígérete” itt sem megmásíthatatlan: van még kiút, ha tudatos döntést hozunk üdvösségünkért⁴⁶. A Szereteláng befogadása és továbbadása ezt segíti.

Erzsébet asszony ígéretet kap arra, hogy a lelkek mentésének munkálatai a mennyben is folytatódnak, tehát halála után, mint megdicsőült lélek, közbenjárása által Isten munkatársává lesz az üdvösség művének kiterjesztésében (vö. III/227.). Ez a gondolat a szentek mennybeli állapotától a legcsekélyebb mértékben sem idegen⁴⁷. Az engesztelés, a za-

sentatio Domini ünnepének tartalmához, mely – az *Annuntiatio Domini* főünnepéhez hasonlóan – nevében Urunk ünnepe, de tartalmában egyformán krisztológiai és mariológiai jellegű (vö. VI. PÁL, *Marialis Cultus* apostoli buzdítás, in AAS 66 (1974), 113–168, nr. 6–7). Közös pontot képez az ünnep tartalma és a Szereteláng fogalma között a *lumen Christi*, mely új fényel árasztja el Isten népét („*lumen ad revelationem gentium*”; Lk 2,32).

44 Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen Gentium* dogmatikai konstitúció, in AAS 57 (1965), 5–67, nr. 53

45 Vö. ROYO MARÍN A., *Teologia*, 1075.

46 Vö. HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Fatima üzenete*, Dokumentumok, 2000. június 26., in *Enchiridion Vaticanum* 19 (2000.) 987–989.

47 Vö. *A Katolikus Egyház Katekizmusa* 1992 (továbbiakban: KEK), nr. 956–957.

rándok Egyház tagjainak üdvösségre vezetése, valamint a szenvedő lelkekért végzett imádság és egyéb aszketikus gyakorlatok kegyelmi hatása az egész Egyházra kiterjed⁴⁸.

Egy helyütt arra találunk utalást, hogy Mária Országa nagy pusztulás előtt áll (vö. I/37.), de nyilvánvaló, hogy ez nem a végső, definitív állapotot mutatja, hanem mint egy álmomást az üdvösség teljessége felé vezető úton.

6.4.5. Szentségtani dimenzió

Ha az üzenetekben nem is találunk rá konkrét kifejezéseket, a szöveg értelméből világosan kiolvasható a keresztség egyik legfontosabb sajátossága, azaz Krisztus magunkra öltése (vö. Gal 3,27). Ennek következménye, hogy kereszthordozásban is részesedünk, s így szenvedésünk aktív együttműködéssé válik az üdvösség művének kiterjesztésében⁴⁹ (vö. Róm 8,17–18).

A vér-, vágy- és vízkeresztségre utaló üzenet (vö. I/88.) is teljesen korrekt (vö. KEK 1258–1259).

Mint már említettem, a szentmisén való részvétel és az Oltáriszentség imádása, illetve látogatása mind Erzsébet asszony életében, mind pedig az üzenetekben kulcsfontosságú (vö. I/73.). Egyetlen problémától eltekintve (melynek részletezését lásd a 6.6.2. pontban), az eucharisztikus dimenzió tiszta és ép, s igazi eucharisztikus lelkületre vezet.

Krisztus Vére tisztítja meg az emberiséget a bűntől (vö. Jn 19,34; ApCsel 20,28; Róm 5,9; Kol 1,20; Zsid 9,13–14;

48 Vö. NITROLA A., *Escatologia*, Casale Monferrato 1991, 146.

49 „Épp az Egyház – a megváltás végtelen erőforrásaiból merítő és a megváltást az emberiség életében tudatosító Egyház – az a dimenzió, amelyben Krisztus megváltó szenvedését szüntelenül kiegészítheti az emberi szenvedés” [II. JÁNOS PÁL, *Salvifici doloris* apostoli levél az emberi szenvedés keresztény értelméről, in AAS 76 (1984) 201–250, in AAS 76 (1984) 201–250, nr. 24]. A szenvedés üdvösséghezó ereje minden (nemcsak a megkeresztelt) ember életében jelen van: „Minden egyes ember részesül a megváltásban. S mindenki *meghívást kapott arra is, hogy részt vállaljon a szenvedésből*, amely által a megváltás végbement” (Ibid., nr. 19).

10,4.19; 12,14; 1Pt 1,2.19; Jel 5,9; 22,14) és tartja távol a gonoszt azoktól, akik annak jelét lelkükön viselik (vö. Jn 6,53.56). A Szent Vérrrel kapcsolatos üzenetek teológiai szintén teljesen tiszták (vö. III/139.). Ehhez kapcsolódik a Szent Sebek tisztelete, melyhez gyakorlatot is köt az egyik üzenet (vö. I/32.): ötszöri keresztvetést, s közben gondolni kell Jézus Szent Sebeire. Ebben a „számmisztikában” teológiai tévedést nem találtam.

6.4.6. *Kegyelemtani dimenzió*

Mint a természetfölötti üzenetek és a látomások általában, Erzsébet asszony *allocutio*-i is – klasszikus megfogalmazással élve – a *gratia gratis data* kategóriájába tartoznak, mert olyan isteni adományok, melyek célja az Egyház közösségének építése és üdvösségre segítése⁵⁰. Az üzeneteket szinte teljes egészében átjárja az isteni kegyelemre való utalás.

Maga a Szeretetláng is – mint láttuk – kegyelmi adomány, s az ördög tehetetlenné tétele is kegyelmi beavatkozás következménye. A Szeretetláng továbbadása is a kegyelem terjedését eredményezi (ennek konkrét gyümölcseit lásd: 6.9. pont), de befogadása is feltételezi a kegyelmi állapotot és az imádságos légkört. Az üzenetekhez kapcsolódó gyakorlatok is mind a kegyelem forrásai, melyek között a legfontosabb a szentmise (vö. I/73.; II/33.).

A „kegyelmi erő”, „kegyelmi hatás” (I/84.), illetve „[a Szűzanya] kegyelemmel teljes erejét lelkembe árasztotta” és „Szeretetlángom kegyelmi hatása” (III/240.) megfogalmazások nem kegyelemről, hanem kegyelmi hatásról, erőről szólnak. Úgy látom, nem okoz komoly problémát a „kegyelmi hatás” kifejezés, mert egyértelmű analógiát mutat magával a kegyelemmel (lásd még: 6.4.10. pont).

50 Vö. SCHEFFCZYK L.–ZIEGENAUS A., *Die Heilsverwirklichung in der Gnade. Gnadenlehre*, Aachen 1998, 243.

6.4.7. Angelológiai és demonológiai dimenzió

Erzsébet asszonyhoz őrangyala többször is szól az üzenetekben (vö. I/47., 52., 61.; II/25., 70.; III/121., 124., 198., 202., 226.), melyekben viszonylag kiegyensúlyozott képet kapunk az őrangyal szerepéről. Ezeket a szakaszokat még néhány angyalokra vonatkozó rész is kiegészíti (vö. I/36.; II/76.; IV/27.).

Az ördög kísértéseit nagyon hűen adják vissza az üzenetek. Erzsébet asszony nemcsak a sátán nyomasztó jelenlétét, gúnyos megjegyzéseit és kísértéseit érzékeli, hanem a megalázott („megvakított”) sátán magatehetetlen vergődését is (vö. III/161.).

Nem kívánom ismételni mindazt, amit a 6.3-as pontban a sátán megvakítása kapcsán már mondtam. Azt azonban meg kell említenem, hogy az ördög képe Erzsébet asszony Naplójában kiegyensúlyozott, nem túlzó, a látnok nem ruházza fel a gonosz figuráját fölösleges antropomorf jellemzőkkel, s a lelkek fölötti hatalmát sem túlozza el jelentős mértékben (legfeljebb egy-egy helyen a megfogalmazás miatt aránytalanul előtérbe kerül az ördög hatalma az ember gyengeségeivel szemben, de az Üdvözítő abszolút hatalmának bemutatása sosem csorbul a sátán limitált hatalmával szemben). Kísértésekről, lelki támadásokról, az aggályok kísértésszerű felnagyításáról bőségesen olvashatunk Erzsébet asszonyt illetően a Lelki Naplóban, de a szakirodalom által a gonosz befolyására utaló jelekkel, mint például megszállottság, tartózkodási helyet és használati tárgyakat érintő zaklatások (pl. tárgyak mozgása), belső megkötözöttség, *pszichoszenzoriális* támadások (hallucináció, delírium), nem találkozunk⁵¹.

II/62–63. kissé zavaros rész. Erzsébet asszony súlyos lelki sötétséggel küzd (úgy érzi magát, mint akit kettéválasztottak”), s ezt két angyalnak tulajdonítja, melyek – eleinte úgy

51 Vö. MARCONCINI B.–AMATO A.–ROCCHETTA C.–FIORI M., *Angeli e demoni. Il dramma della storia tra il bene e male*, Bologna 1991, 361–377.

tűnik számára, hogy – két oldalról „sugallják a jót” (II/62.), de később maga a látnok is kezdi belátni, hogy egyike ezen indításoknak a gonosz lélek burkolt kísértése⁵².

6.4.8. *Pasztorális teológiai dimenzió*

Tegyünk itt említést a kegyhelyekről, a plébániákon működő imacsoportokról, az engesztelő élet napirendjéről (I/33–36.) és a család fontosságáról, mint a Naplóban előforduló fogalmakról.

A Szűzanya kérése: „Az ország nyolc legnépesebb kegyhelyén, és az ország szívében, négy tiszteletemre szentelt templomban egyszerre kezdjek meg az ájtatosságot, Szeretetlángom átadását” (I/49.). Másutt ezt mondja: „Csak fogjatok össze minden erőtökkel, és készítsétek elő a lelkeket a szent Láng befogadására. A kegyhelyeken a zarándok lelkek alkalmasak lesznek” (I/58.).

Az egyházközség hívei iránt érzett felelősség és az értük végzett imádság szintén fontos jellemzője az üzeneteknek. Erre néhány példa: „Minden plébánián teljes lelkesedéssel és akarattal meg kell szervezni az imaközösségeket!” (IV/27.); „Engesztelj napközben is az egyházközség hűtlen lelkeiért” (I/103.); „Ezen a napon a Szűzanya arra kért, hogy ajánljam fel egyházközségünket az Ő és Szent József oltalmába, és mindennap kérjem a lelkek számára a jó halál kegyelmét” (I/79.); „Az Én kérésem, hogy az éjszakai szent virrasztást, mely által a haldokló lelkeket akarom megmenteni, úgy szervezzék meg, hogy minden egyházközségben egyetlen perc se maradjon virrasztó imádság nélkül” (III/236.); „Légy te egyházközséged engesztelő képviselője” (III/164.; vö. II/79.); „Elmentem az Úrhoz, hogy egyházközségünk nevében még egyszer megköszönjem a kegyelmet, melyet ir-

52 Erre mutatnak magának Erzsébet asszonynak a lap szélére írt megjegyzései: „borzalmas, megtévesztő kísértések voltak ezek” (II/62.), illetve: „szörnyű kísértések voltak ezek, és lelkem békéjét állandóan meg akarták zavarni” (II/73.). Vagy másutt „zavaros hangokról” beszél, melyek lelki sötétséget borítanak rá (II/70.).

galmas Szívének szeretete által ránk árasztott” (uo.). Sőt, Erzsébet asszony nemcsak imájával, hanem aktív fizikai munkával is segíti az egyházközség növekedését (vö. II/59.).

Igen jelentős még az anyai hivatás és a család hangsúlyozása. Jézus az édesanyai hivatás fontosságát is hangsúlyozza az egyik üzenetben: az édesanyák arra hivatottak, hogy az élet továbbadásával és a gyermekek nevelésével Isten Országát gyarapítsák, s így működjenek együtt az üdvösség művének kiterjesztésében (vö. III/139–140.). Másutt jelzi, hogy a szülőkre egyedülálló áldást ad, s minden születésnél rendkívüli kegyelem árad ki a gyermeket vállaló családra⁵³ (vö. III/155.).

6.4.9. Az üzenetek és a négy Mária-dogma

Megállapíthatjuk, hogy a Lelki Napló üzenetei teljes összhangban állnak az Egyház négy Mária-dogmájában megfogalmazott tanításával. Az istenanyaságról (főként az egyházanyasággal összekapcsolva; vö. II/50.) számtalanszor szó esik (vö. I/18., 25., 36.; II/54.). Ezzel szoros összefüggésben áll az örök szüzesség hittétele, mely az istenanyaság dogmáját világítja meg, s abból nyeri értelmét. Mária szüzességéről jórészt csak titulussai (Szűzanya, Szűz Mária) révén esik szó (vö. II/40., 47., 60.). A szeplőtelenül fogantatott állapot már sokkal inkább előtérbe kerül, hiszen a Mária Szeplőtelen Szíve tisztelete alapját képezi a Szereteláng fogalmának (bár a „Szeplőtelen” jelző nincs jelen az üzenetekben Mária Szívéhez kapcsolódóan). A mennybe fölvetett állapot evidens (bár a testestül-lelkestül történt mennybevitel tényét nem taglalja), mert Mária mennyei közbenjárásának és kegyelemközvetítésének feltétele, beleértve a sátán elleni küzdelmet is. A Szentek Közösségében kiemelkedő hely illeti meg Máriát, aki a lelkek üdvösségén munkálkodik⁵⁴. Mária-dog-

53 Mária: „Fel akarom melegíteni a családi tűzhelyeket” (I/92.). Másutt: „Ő [Mária] azt akarja, hogy minden család egy kegyhely legyen” (III/140.).

54 Ebben Erzsébet asszony a mennyben is Mária „munkatársa” lesz, a III/227-ben megfogalmazott ígéret szerint.

máknak és Máriát érintő doktrínáknak ellentmondó eretnekségek nem találhatók a Lelki Naplóban.

6.4.10. *A mediatio és az intercessio kérdése*

Mária részéről közbenjárást, kegyelemközvetítést tapasztalunk⁵⁵. Ez azonban nemcsak a Szűzanyára jellemző: néhány erősebb, de a kontextusban helyesnek bizonyuló kifejezés előfordul annak érzékeltetésére, hogy az üdvösség művének kiterjesztésében minden kereszténynek feladata van (ld.: 6.4.5. pont), mert a keresztség szentségének elnyerése Krisztus társörököseivé tett bennünket (vö. Róm 8,17 és Gal 4,5), az isteni élet részeseivé lettünk, s az istengyermek-ség méltóságából való részesedés mellett részesültünk Krisztus küldetéséből is, melyet *actio*-val és *passio*-val egyaránt teljesítünk.

A Lelki Naplóban többször is szó esik a Szeretetlángról, mint *kegyelmi hatásról*⁵⁶. A kifejezés szokatlan, de nem mond ellent a kegyelemtanban foglaltaknak. A Mária általi kegyelem-közvetítés egyik legismertebb biblikus példája a Lukács evangéliuma által rögzített *Visitatio* eseménye (vö. Lk 1,39–45), melyben szintén egyfajta *kegyelmi hatással* találkozunk. Isten Anyja méhében hordozza az Üdvözítőt, s a

55 „A Megváltó Édesanyjaként Szűz Mária döntő szerepet játszik a történeti megváltás eseményben [...] Hogyan is ne venne részt abban, hogy az ember megjelje és magához engedje Megváltóját [...]?” (SCHEFFCZYK L.–ZIEGENAUS A., *Mária az üdvtörténetben. Mariológia*, Budapest 2004, 312–313.).

56 „[...] »a mellém rendelt személyre milyen nagy munka vár. Ő lesz arra hivatva, hogy Szeretetlángom kigyulásának kegyelmi kiáradását hírül vigye társainak, és elindítsa a kegyelmi megmozdulást. Erőt Mi adunk ehhez«. S közben sokat beszélt nekem a kegyelmi időről és a Szeretet Lelkéről. Ez szinte olyan lesz, mint az első Pünkösöd, mely elárasztja Szent Lelkével, Szent Lelkének erejével a Földet, és ez a nagy csoda, melyre felfigyel az egész emberiség, ez mind a Szent Szűzanya Szeretetlángja kegyelmi hatásának kiáradása” (II/93.). Vagy: „Imádott Jézusom! Lelkem örvendezése oly nagy, alig találok szavakat [...] Édesanyám, Szeplőtelen Fájdalmas Szent Szűz, most Neked is köszönöm, hogy Szeretetlángod kegyelmi hatása által ily nagy érdemszerző lehetőséget árasztottál rám” (II/79–80.).

Kegyelemmel Teljes köszöntésére „örömben megmozdult méhében a gyermek, maga Erzsébet pedig eltelt Szentlélekkel” (Lk 1,41). Istentől eredő, Mária aktív közreműködése által közvetített kegyelemről van szó, melyben Keresztelő János és anyja részesül. Nemcsak a kegyelem átadásával találkozunk itt, hanem annak *hatásával* is, mely gyümölcseiben is megnyilvánul (itt: az örömben; vö. Lk 1,41 és 44; lásd még: Gal 5,22).

Közös vonás még a legismertebb látomásokkal (leginkább Fatimával), hogy Mária aggodalmát⁵⁷ fejezi ki a bekövetkező katasztrófák miatt (vö. II/93.), melyekbe a bűnök sodorják az emberiséget (erről lásd még: 6.4.11. pont). Ez azonban egyfelől nem ölt olyan színezetet, melyben a katalizma hangsúlyozása Húsvét reménységét háttérbe szorítaná, másfelől pedig – mint a fatimai titkok esetében is – a Szűzanya nem egyszerűen „bejelent” valamilyen visszafordíthatatlanul bekövetkező katasztrófát, hanem megoldást, kiutat is mutat: a megtérés által mindez megelőzhető. Az Erzsébet asszony által kapott üzenetekben Mária nem támaszt alá konkrét adatokkal semmiféle eljövendő katasztrófát, de tömeges elkarhozásról beszél (vö. I/64., 112.; III/123.). Fontos azonban, hogy mindez megelőzhető az Istenhez térés által, melyben a fent már említett aszketikai gyakorlatok is segítenek. Mária tehát „vészelhárítóként” üzen és mutatja meg anyai gondoskodását⁵⁸. A Naplóban a megtérés kerül előtérbe, s az üzenetek előre jelzik, hogy látványos csodákat ne várjunk, mert a változások a szívek mélyén következnek majd be (vö. I/39., 58., 85., 116.; II/18., 93.; III/140.).

57 Mária édesanyai szeretetének része a gyermekeiért való aggodás. Ezt a mélységes aggodalmat nemegyszer érezteti Erzsébet asszonnyal is. Ezeknek az érzelmi tényezőknek az „átvitele”, a zarándok Egyház tagjai által történő megjelenítése vagy a bennük való éreztetése a misztikában nem ritka jelenség (vö. TANQUEREY A., *A tökéletes élet*, nr. 168–176.). Konkrétan meg kell említenünk Máriának a családok krízise és széthullása kapcsán éreztett aggodalmát, melyet Erzsébet asszonnyal oszt meg és éreztet: III/140.

58 Vö. HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico*, 35.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a *intecessio*-t és a *mediatio*-t illetően Erzsébet asszony – a maga szintjén – Mária „munkatársává” válik, s erre a Szeretetláng befogadói is küldetést kapnak.

6.4.11. Mária és a *compassio*

Igen sokszor találkozunk Mária szenvedésével, fájdalmával a Fiához hűtlen nemzedékek miatt, melyet Erzsébet asszonnnyal is éreztet. Ez a jelenség misztikusoknál nem ritka⁵⁹. Kérdésként felmerülhet, hogy a megdicsőült állapot mennyei boldogságával hogyan férhet össze Mária aggódása, fájdalma és kesergése a kárhozatba induló lelkek miatt⁶⁰. Erre maga az Egyház ad választ: az Istenszülő az Egyház anyja. Édesanyjai szeretetének lényegi része a gyermekeiért való aggódás. Nemcsak a vért vagy emberi könnyet ontó szobrok, képek rendkívüli, csodás jelenségei támasztják ezt alá⁶¹,

59 Az együttszenvedésnek külső formái is lehetnek, melyek közt a *stigmatizáció* az egyik legismertebb. Vö. DIÓS I., *Szenvedésmisztika*, in DIÓS I. (szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon*, XIII., Budapest 2008, 151. Erzsébet asszony belső, lelki szenvedés formájában éli meg a *compassio*-t.

60 „Senza negare l’aspetto metafisico della impassibilità di Dio, possiamo considerare, a livello psicologico, la *silenziosa ma reale partecipazione del Padre* alla sofferenza e alla passione del Figlio [crocifisso]” (PERRELLA S., *Ecco tua Madre [Gv 19,27] La Madre di Gesù nel magistero di Giovanni Paolo II e nell’oggi della Chiesa e del mondo*, Cinisello Balsamo 2007, 500). Ennek a szenvedésnek lesz részesévé Mária is, mely az üdvösség művében a Szentháromsággal végzett együttműködését erősíti és helyezi új dimenzióba: „Lo sguardo colmo di amore, di perdono e di *compassio* di Gesù Cristo si è posato con dolcezza e tenerezza dalla croce sulla Madre e sul discepolo, entrambi icone della Chiesa: da quel momento essi sono divenuti indivisibile volontà, potenza e profezia di un *servizio*, di uno *sguardo*, e di un *testamento* che vanno ben oltre i mondani orizzonti” (ibid, 502). Egyházanyasága révén Mária együttszenvedése az Egyház tagjaiért végzett szolgálattá, közbejárássá válik.

61 Fontos megjegyezni, hogy a szobrok, képek könnyezésének vizsgálatánál a mariológia alapelvként fekteti le azt a tényt, hogy a *szobor* vagy a *kép* az, ami könnyezik, s nem Mária *személye* (ld. az Egyház által hitelesnek minősített könnyezéseket, mint pl. La Salette [1846], Banneux [1933], vagy Siracusa [1953] esetében; vö. HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico*, 172–176; 249–251; 319–

hanem leginkább a teológia forrásai közé tartozó liturgia (szept. 15.: a Fájdalmas Szűzanya ünnepe, vagy egyes votív Mária-misék⁶², illetve egyes népénekek⁶³), valamint a *sensus fidelium* által vezetett népi vallásosság irodalmi és figuratív megnyilvánulásai, melyeket az Egyház hitelesnek ismert el. Mária leginkább Fiának keresztje alatt szenvedett, de most is kifejezi a zarándok Egyház tagjai által édesanyjai aggodalmát s szándékát (kerüljék el minél többen a kárhozatot⁶⁴), akiket ezáltal élő jelekké tesz. Ilyen látható „jellé” válik Erzsébet asszony is, együtt-szenvedése folytán.

6.4.12. *A Mária-kultusz egyik specifikus vonása: a Magyarok Nagyasszonyának említése (vö. I/12.)*

Az egyetemes Mária-tiszteletben jelenlévő elemek a Lelki Naplóban néhol a hagyományos, magyar Mária-kultusz jellemzőit is magukra öltik, amikor is Mária a Naplóban engesztelést kér Magyarorszáért. Egy alkalommal emlékezteti is Erzsébet asszonyt Szent István országfelajánlására⁶⁵, mely a Magyarok Nagyasszonya tiszteletében kulcsfontosságú esemény. Ez a tiszteleti forma pedig az egyetemes Mária-tisztelet része⁶⁶, mely doktrinális tévedésektől mentesen és a

320.). A Szűzanya ezek által a jelek által ad tudomást arról, amivel az embereket el akarja gondolkodtatni. Ennek a fényében vizsgálva érthetjük meg az Erzsébet asszonynak adott üzenetekben is Mária „szenvetését”, mely így már könnyebben összehangolható a megdicsőült állapot minden szenvedést kizáró boldogságával.

62 Két votív Mária-mise viseli ezt a címet: „*A Boldogságos Szűz Mária az Úr keresztje tövében*”. Vö. *Mária-misék gyűjteménye. Hivatalos kiadás*, Budapest 2007, nr. 11–12.

63 Vö. BÁRDOS L.–WERNER A., *Hozsanna*, Budapest 1991, nr. 67/A, 63, 72, 73.

64 Erzsébet asszonyt az a határozott szándék vezeti Jézussal és a Szűzanyával való együttműködésében, hogy minél többen kerüljék el a kárhozatot (vö. I/87., 88., 89., 103., 112., 114.; II/18., 100., 107.; III/130., 144., 164.).

65 A Szűzanya üzenete szerint Magyarországot „Szent István Nekem ajánlotta” (I/73.).

66 Vö. Enc. *Insignes Deo æterno*, in LEO XIII. PONT. MAX., *Acta*, XVI, Romæ 1897, 110.

Magiszterium tanításával teljes egységben kíséri már egy évezrede a magyar hívők lelki növekedését⁶⁷. A Lelki Naplóban találunk olyan üzeneteket is, melyekben maga Jézus nevezi Máriát a Magyarok Nagyasszonyának (vö. I/41., 44., 77.).

6.4.13. Összegezés

A XX–XXI. század jelenéseinek és üzeneteinek növekvő száma egyértelmű tendenciára vall: Isten igen gyakran hívja fel a figyelmet a Szűzanya által a Kinyilatkoztatás és a keresztény erények komolyan vételére⁶⁸. Mivel a Szeretetláng-ra vonatkozó üzenetek nem kompromittálják a *Depositum fidei*-t⁶⁹, hanem éppen abból merítve, a jelenkor nehézségei közt hitelesen mutatják az utat az üdvösség felé⁷⁰, ezért méltán mondhatjuk, hogy az Erzsébet asszony által kapott üzenetek a legújabb kori jelenések figyelemre méltó részei.

A Lelki Napló teológiai vizsgálata során a Szentírással, az Egyház Tradíciójával, a Liturgiával, a Tanítóhivatal megnyilatkozásaival és a *sensus fidei* által a népi vallásosság gyakorlatában kikristályosodott hitigazságokkal eretnek módon

67 „Il culto della *Magna Domina Hungarorum* non fu mai puramente »sistematico« perché sia la leggenda della consacrazione del Paese che le storie e le testimonianze sulla presenza interceditrice di Maria nella vita dell’Ungheria vi portarono una sfumatura »narrativa«. [...] certamente la figura della Patrona dell’Ungheria non deve staccarsi mai dalle verità di fede affermate nei dogmi e nella dottrina della Chiesa cattolica, essa deve fondarsi sul fondamento sicuro della Scrittura e mantenerne, anzi svilupparne ancor di più la »narratività«. Inoltre, la figura della *Magna Domina Hungarorum* dev’essere »eloquente«, non statica ed arricchita di miti e di storielle inutili ma, come potratrice del Vangelo, essa dev’essere »leggibile« cioè un segno vivente dell’amore del Dio vivo per l’Ungheria” (KOVÁCS Z., *Magna Domina Hungarorum. Dimensioni storiche, teologiche, ecumeniche e culturali*, in *Dissertationes ad Lauream in Pontificia Facultate Theologica „Marianum”*, nr. 103, Roma 2008, 78).

68 Vö. DE FIORES S., *Maria*, 26.

69 Vö. LAURENTIN R. *Apparizioni*, in DE FIORES S.–MEO S., ed., *Nuovo Dizionario di Mariologia*, Cinisello Balsamo 1986, 117; 121–122.

70 Vö. PERRELLA S. M., *Le apparizioni mariane*, 175.

ellentmondó tartalmi elemeket nem találtam. A kétséges vagy problémás pontokra a későbbiekben (6.6. pont) részletesen is kitérek.

6.5. Nyelvezet. Formai és egyszerű tárgyi (nem hitet érintő) tévedések

Erős és szokatlan kifejezések

Mielőtt misztikus vonatkozású szövegeket, üzeneteket kezdenénk vizsgálni, nagyon fontos szem előtt tartani azt a tényt, hogy az ilyen jellegű közlések mindig valamilyen sajátos *nyelvezettel* rendelkeznek⁷¹. A „Szereteláng Lelki Napló” esetében sincs ez másképp. Mint már a bevezető részben utaltam rá, a Napló eredeti formájában nem kerülhetett nyomtatásba, mert súlyos helyesírási és stilisztikai hibákat tartalmaz. Az általunk felhasznált szövegváltozat az elégséges érthetőséghez szükséges módon már eleve nyelvtanilag korrigált volt. Jelen munkánk során ezt a törekvést bizonyos

71 „Gli scandali linguistici dei mistici, le loro trasgressioni categoriali, le loro innovazioni semantiche, ma soprattutto quel loro mettere a dura prova il vocabolario con cui il teologo lavora, furono a lungo fortemente combattuti [...] Lo stile del mistico è lessicalmente e stilisticamente »impudico« [...] Le parole dei mistici sono, in primo luogo, delle *parole fortemente trasgressive*. In secondo luogo, esse non sono tanto delle parole parlate quanto piuttosto delle *parole parlanti*. Nelle loro pagine, infatti, ci si imbatte in una lingua giovane, sorgiva, originaria, festiva, in una lingua „sorvolata di stelle, inodata di mare”. In terzo luogo, le parole dei mistici sono, in genere, *parole più dette che scritte*. Esse, infatti, presentano vuoti e trascuratezze, discontinuità e tortuosità, in breve un incedere talora precipitoso che è proprio delle parole parlate. In quarto luogo, sono *parole*, per così dire, *clandestine*, nel senso che non nacquero, nella quasi totalità dei casi, per circolare né tantomeno per essere stampate e lette da un pubblico occasionale. I mistici non scrissero in vista della pubblicazione, non furono scrittori di mestiere, spesso anzi scrissero contro voglia e con riluttanza” (BALDINI M., *Linguaggio mistico*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 750–751.).

mértékig tovább folytattuk, kiigazítva néhány helyen a formai hibákat, hogy a formai hibák ne kompromittálják a tartalom megértését.

Találkozunk olyan erőteljes megfogalmazású üzenetekkel, melyekben Krisztus vagy Mária kimondottan antropomorf karaktert mutatnak. Meglepőnek hangzik talán Jézustól, hogy „elfáradtunk mind a ketten”, vagy „együnk valami kis meletget” (vö. III/146–147.), de tudjuk, hogy az emberlét tulajdonságainak megtapasztalása és megértése Isten emberré lett Fiától semmiképp sem idegen, s ezek a megfogalmazások épp ezt kívánják érzékeltetni. Ezek a közlések is alátámasztják Erzsébet asszonynak Krisztussal és Máriával való igen szoros lelki kapcsolatát⁷². Vizsgáljunk most meg néhány konkrét kifejezést!

„Sokan akaratok ellenére sodródnak a kárhozatba” (I/64.)⁷³. Ezekben a sorokban úgy tűnhet, mintha a bűn nem az ember szabad akaratának lenne a következménye, hanem a gonosz lélek mintegy rákényszerítené azt az emberre. Úgy tűnik, mintha a szöveg túl nagy hatalmat tulajdonítana a gonosz léleknek. Valójában azonban Erzsébet asszony nyelvezete szegényes, ezért sokszor nem tesz pontos teológiai különbséget a fogalmak használatánál.

A szöveg egészének összefüggése nem állítja, hogy a gonosz lélek az ember szabad akaratú beleegyezése nélkül a kárhozatba tudná vinni a lelket. A Napló azt sem állítja, hogy a kegyelem (Szereteláng) a bűnbánat nélkül, vagyis az emberi szabad akarat közreműködése nélkül tudná megszabadítani a lelket a bűntől. Sőt, a szöveg mindvégig a bűnbá-

72 Az Úrral való lelki egyesülés útjának egyik példája az az ima, mely a Lelki Naplóban többször is megfogalmazásra kerül. Legteljesebb formája: „A mi lábunk együtt járjon. / A kezünk együtt gyűjtsön. / A szívünk együtt dobbanjon. / A bensőnk együtt érezzen. / Az elménk gondolata egy legyen. / A fülünk együtt figyeljen a csöndességre. / A mi szemünk egymásba nézzen és (tekintetünk) összeforrjon. / Az ajkunk együtt könyörögjön az Örök Atyához irgalomért” (I/63.).

73 Kiegészíti ezt egy másik szövegrész: a lélek felszabadul a gonosz hatása alól (vö. I/84.). A szöveg tehát különbséget tesz a bűn és annak hatása között.

natra és a bűnök jóvátételére szólít fel. A fenti szövegbeli pontatlanságok tehát nem tartalmi jellegűek. Ezt a formai problémát egy másik szöveghely még jobban megvilágítja: „sokan akaratok ellenére megutálják a cselekedeteikben megnyilvánuló tisztátalanságot” (III/176.).

Megállapíthatjuk tehát, hogy ezekben az esetekben az „akaratok ellenére” kifejezés érzelmi befolyásra utal Erzsébet asszonynál.

A Szűzanya és a kegyelem viszonyában néhány kifejezés – ha kontextusától elválasztva vizsgáljuk – igen meglepő fordulatokat tartalmaz. „Én kiváló kegyelmekkel árasztom el őket” (I/40.); „azért adtam át neked kegyelemeim bőségét” (II/27.); „Éljetek kegyelmeim szerint” (II/36.) – mondja Mária. Figyelemreméltó azonban az is, hogy ez utóbbi kifejezést követően rögtön utalás történik a Szentlélekre, mint a kegyelem forrására. Vagy egy másik helyen: „Higgy már végre anyai hatalmamban, mely hatalommal a sátánt megvakítottam és a világot a kárhozattól megmentem” (III/126.); másutt ezt kiegészíti: „halálos óráiban csak Szeretlángom szelíd fényét fogja érezni, s ez mérhetetlen bűnbánatot kelt lelkében, s ez által megmenekül az örök kárhozattól” (III/216.). Ez azt jelenti: a Szeretláng segíti a bűnbánatot, s a bűnbánat az, ami megment a kárhozattól. A hibás megfogalmazások tehát végső soron nem kompromittálják az üzenetek tartalmi helyességét.

A Szűzanya mintegy „lekötelezi” Jézust (vö. I/34., 97.; II/37.). Mint már említettük, a népi vallásosság bőven tartalmaz ehhez hasonló formulákat. Erzsébet asszony lelkisége ezekből merít, kimondottan teológiai tévedésről nincs szó.

Eretnekségnek hat, de a kontextus és Erzsébet asszony nyelvi képzettségének figyelembe vételével igazolást nyer az az üzenet, miszerint „szenedéseid minden pillanatban egygyé olvadnak istenségem hatalmával, és ez a hatalom neked is megadatik, hogy te is megváltsd a lelkeket” (IV/19.), melyet a kiadásban szintén átfogalmaztunk. A Napló egészének szövegösszefüggéséből azonban egyértelműen látszik, hogy nem a *Redemptio* megosztásáról van itt szó, hanem az üd-

vösség művének kiterjesztéséről, melyet Erzsébet asszony – keresztsége folytán – az Üdvözítővel folytatott együttműködésével teljesít⁷⁴. Erre minden keresztény hivatott. Ezt a lélekmentést az önfelajánlás, a Jézus szenvedéseivel egyesített szenvedés teszi hatékonyá. Erre a belső egyesülésre példa a Napló utolsó könyvében leírt „szívcsere”⁷⁵ (vö. IV/14., 17.).

Egyéb tartalmi jellegű problémák: az Úr ígérete szerint 52. születésnapján lesz Erzsébet asszony halála napja (vö. III/128., 217., 219.). Utána – a szöveg szerint – maga Jézus magyarázza meg, hogy ezt valóban ő mondta, de ezt csupán Erzsébet asszony lelki fejlődése miatt tette. A „meghalni” kifejezés lelki értelemben szerepel itt, melynek jelentése: meghalni a világnak és önmagának (vö. III/229.; Gal 2,20), vagyis lemondani önmagáról, hogy Krisztus éljen benne egyre teljesebben.

„Vasárnap annyi szentmisét hallgass, ahányra csak módod van” (I/62.). Ez a jelenlegi egyházi felfogással nincs összhangban, inkább csak egyéni útmutatás lehetett akkor Erzsébet asszony számára.

Jézus mondja az egyik üzenetben: „Ember is voltam” (I/73.). A megfogalmazás problematikus, ezért javításra került. Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember, a

74 Mária, mint *mediatrix gratiarum* szerepéhez hasonlóan értelmezendő ez a Krisztussal folytatott együttműködés. Mária esetében azonban az alapot ehhez nem a keresztség, hanem maga az istenanyaság biztosítja. Vö. II. JÁNOS PÁL, *Redemptoris Mater*, 38.

75 A helftai szerzetesi iskola gyakorlata is mutatja, hogy az ún. *szívcsere* első megnyilvánulásai a misztika gyakorlatában már a XIII. században fellelhetők. Vö. ALONSO J. M., *Cuore immacolato*, 406. A *szívcsere* misztikus jelenség, mely szimbolikus jelenéstartalommal rendelkezik: a megújulás forrásának befogadását, a megszentelődést, az Isten akarata szerinti életet, a tökéletes önfelajánlást és a szívben (= az emberi személy egészében) bekövetkező *metanoia* első lépését jelzi. Ez a jelenség a következő misztikusok életében is jelen volt: Sienai Szent Katalin, Szent Gertrúd, Alacoque Szent Margit. Vö. ROYO MARÍN A., *Teologia*, 1103–1104. és GIUNGATO S., *Cambio del cuore*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 259.

megdicsőült állapotban tovább él istenemberi lénye. A földi testben megnyilvánuló, az ember személyi mivoltát lényegében meghatározó tulajdonságok a szellemi test állapotában tovább élnek a megdicsőült személyben. A szövegkörnyezet alapján világos, hogy mit akar mondani (ezzel utal arra, hogy Jézus megérti az emberlét minden velejáróját), de a megfogalmazásban jelen időt kellene alkalmazni. Hasonlóképp: „Leányom, én ember is voltam és emberi természetnél fogva voltak emberi tulajdonságaim is. Nekem is van hitem, reményem és szeretetem is” (III/134.). Kérdés, hogyan egyeztethető össze Jézus személyében a hit és a *visio beatifica*. Mivel földi életében a két akarat jelen volt az egy istenemberi személyben, ezért az emberi attribútumok (az ősbűn és a bűnök kivételével) is jelen voltak benne (pl. vér verejtékezése a Getszemáni kertben). Így a teológiai eredményeknek földi élete során való megélésével sincs probléma⁷⁶. Ez azonban nem állítható így a megdicsőült állapotról, melyben a hit és a remény már beteljesülést nyertek, s a szeretet az, ami megmarad, beteljesült formában (vö. 1Kor 13,13; Zsid 12,2).

Jelen pillanatban nem világos, hogy mit jelent Jézus állítólagos üzenete, miszerint a sátán megvakítása után „nagy mértékben érvényre jut a zsinati határozat” (vö. III/196)⁷⁷.

A nyelvezetet korrigálni kellett, mivel a szerző alacsony iskolai végzettségű. [Ezt maga is mondja a Naplóban: „olyan nehezen írok” (III/146.), vagy: „nehézkes írásomat gépírással pótoltam, de még ez is nehezen volt olvasható” (III/182.).]⁷⁸

76 Vö. COZZOLI M., *Etica teologale. Fede Carità Speranza*, Cinisello Balsamo 1991, 62.

77 A Szeretetláng továbbadását illetően lehetséges, hogy a világiak apostolkodásáról szóló *Apostolicam Auctositatem* (AAS 58 [1966], 837–864.) határozatról van szó, de ez hipotézis marad mindaddig, amíg a további kutatások fényt derítenek arra, hogy miről is szól pontosan ez az üzenet.

78 Néhány példa: „családod zökkenéseit” (I/85.); „egy ismerősöm, aki az apostolkodás terén, mint világi van hivatva” (I/98.; nehézkes kifejezés); „a sok szenvedés, amelyet az ő megbántásuktól elszenvedtél” (helyesen szövegezve: „[...] amelyet az ő megbántásaik miatt elszen-

Bizonyos szócserék, rossz megfogalmazások néhol tartalmilag is kompromittálják a szöveget⁷⁹. Lelki tapasztalatai közben gyakran szembesül szövegezési nehézségekkel: „[az Úr] eközben eddig előttem ismeretlen mennyei dolgokba avatott be. Ezeket szavakkal nem tudom kifejezni” (III/217.).

vedtél”; II/13.); „a sátán [...] állandóan összekeverte tisztán látó értelmemet” (nem szép magyarul, át kellett fogalmazni; II/13.); „szerepném, ha azt, amit most mondok, leírnád és kezéhez juttatnád azoknak a lelkeknek, akiknek nagy szükségük van arra” (II/14.; nem magyaros kifejezés); „nem azért kérem tőled az áldozatokat, hogy magam felé fordítsam a gyengeségeidből származó hibáidat” (II/16.; nem magyaros kifejezés); „mellé teszem bűneimet is, hogy azok se legyenek” (II/32. – helyes nyelvezettel így lehetne írni: „hogy eltöröld azokat”; „újra a lanyhaságom vádolt” (magyartalan; II/50.); „végtelen hatalmadba ki merne belekontárkodni?” (II/66.); „ne legyen közöttünk semmi hézag” (II/96.); „amit most leírok, ezek nem szavak által történtek meg” (II/97.); „nemcsak az egyes, hanem a teljes bűneidről megváltottalak” (II/113.); „árral szemben csak igazán a hivatásos lelkek maradnak meg” (III/160.; helyette: „elhivatott”) stb.

79 Néhány példa: „virrasztani fogunk, hogy minél több lélek szabaduljon meg az örök kárhozattól” (I/112.; a kifejezés tartalmilag helytelen, mert a kárhozat örök, nem lehet belőle kiszabadulni, de a szövegösszefüggések egyértelművé teszik, hogy a hiba csupán formai, s nem eretnekséggel találkozunk. A lélekmentésről van szó, nem a dogmatika felülírásáról. Így lenne helyes: „szabaduljon meg az örök kárhozat veszélyétől” vagy: „kerülje el az örök kárhozatot”); „szerettem volna megsemmisülni a nagy alázatosságtól” (II/20.; a szöveg egésze teljes mértékben alátámasztja, hogy szótévesztés történt. Helyesen így hangzik: „megsemmisülni a nagy megaláztatástól”. Erzsébet asszony számos helyen ír a megaláztatásairól); „nem az igazakat jöttem megváltani, hanem a bűnösöket jöttem megmenteni” (II/95.; a szöveg értelme jó, de a szövegezés tökéletlen, vagyis gyakran a Szentírásból jól ismert részeket is másként írja le, mert nem jól fogalmaz. Ez a tény is rámutat arra, hogy nem a szó szerinti kifejezéseket kell vizsgálni a Naplóban, hanem a szöveg értelmét); „[a Szűzanya] szavai azonnal kiváltották lelkem nyomorúságát és gyámoltalanságát” (III/129.; a valóságban ez a következőt jelenti: „kiváltották lelkem nyomorúságának és gyámoltalanságának érzését”); „Áldott legyen az Isten, áldott legyen az ő szent Neve, áldott legyen Isten, mint igaz Isten és igaz ember!...” (III/156.; egyértelmű, hogy az engesztelő imádságban Isten helyett Jézus Krisztust kellett volna írnia, de eltévesztette. Ha szó szerint vennénk, mondhatnánk, hogy dogmatikai tévedés, mert Isten nem igaz ember általában, hanem csak Jézus Krisztusban. Azonban

6.6. Doktrinális szempontból problematikus pontok a Lelki Naplóban

Vizsgáljunk meg most néhány pontot, melyek komoly nehézséget okoznak a hitelesség megítélésében!

6.6.1. *A kegyelem időbeli mérhetőségének kérdése*

II/15–16-ban konkrétan arról van szó, hogy ha 3 *Üdvözlégyet* mondunk Mária tiszteletére, egy lélek kiszabadul a tisztítóútból. November hónapban pedig már 1 *Üdvözlégy* elmondása is tömeges lélekszabadulást eredményez. Ha nem is értelmezzük szó szerint ezt az üzenetet, annyi bizonyos, hogy az Egyház gyakorlatában is jelen van a kegyelemnyerés Halottak hónapjában való fokozásának lehetősége a tisztuló lelkek számára⁸⁰.

Hasonló problémával állunk szemben, amikor – az üzenet szerint – az elhunyt papok lelkei – ha engesztelést végzünk értük – már haláluk nyolcada alatt kiszabadulnak a tisztítóútból (vö. I/114–115.).

Ugyancsak nehézséget okoz annak értelmezése, hogy egy, a Szűzanyának tulajdonított üzenet szerint „mostantól”

itt is világosan látszik, hogy a dogmatikai tévedéseknek tűnő megfogalmazások egyszerű szótévesztéseknek felelnek meg, ha a szöveg egészének kontextusában nézzük. Ezért követtük az eredeti imaformula használatát a szövegben); „Ha te kivetköznél lázadó kevélységedből és elismernéd Isten szent fölségét és hatalmát, s megbánnád gonoszságodat, neked is megbocsátana” – mondja Erzsébet asszony a gonosz léleknek (III/161.). Ezt helyesebb lett volna múlt időben írni, ezért javítottuk; „csak értelmetlenül, némán térdeltem Előtte” (III/173.; helyette: „elnehezült értelemmel”); „ez nem elragadtatás, csak az elragadtatás egyik formája, azért ezt tested erejével el tudod viselni” (III/217.; a látnok nyelvezetének szegényességét jelzi, hogy egymástól eltérő fogalmakat is nemegyszer ugyanazzal a kifejezéssel ír le. Mivel ezt jobban nem tudtuk kifejezni, egyszerűsítettük a mondatot).

80 Ma is különbséget tesz az Egyház a búcsúk terén, például november hónapban több búcsút engedélyez a halottak javára. A Halottak napját követő nyolc napon belüli, Szentatya szándékára végzett imádság és temetőlátogatás kegyelmi állapotban búcsúnyeréssel járhat.

(1963. augusztus 31.) Erzsébet asszony valahányszor 3 *Üdvözlégyet* imádkozik, 10 lélek szabadul ki a tisztítótűzből (vö. II/116.). Az sem teljesen világos, hogy szó szerint értelmezendő-e az az ígélet, miszerint „mostantól” (1964 Pünkösdhétfőjének éjféletől) óránként kiszabadul egy pap lelke a tisztítótűzből (vö. III/170.).

Elgondolkodtató a transzcendens dimenzióra jellemző időn felüli állapot történéseinek időbeli leképezése: az elimádkozott *Üdvözlégyek* számától függene a lelkeknek a tisztítótűzből való kiszabadulása? A transzcendens és az immanens dimenzióban történő események „közös nevezőre hozatala” állandó nehézséget szül a teológiai értelmezés számára, »de felvetődik a kérdés: az öt első szombat megünneplőinek, vagy akár a Jézus Szíve-kilenced elvégzőinek szóló ígélet után megalapozottak-e a fenti ígéletek tagadásai?«⁸¹. Ne feledjük továbbá, hogy Erzsébet asszony abban a korban élt, amikor az Egyház sokkal inkább hajlamos volt transzcendens dolgokat immanens, nemegyszer taxatív mértékkel mérni: gondoljunk csak a különböző részleges bűcsúkra (300 napi, 7 évi stb.), melyek elfogadása akkoriban igen elterjedt volt⁸².

81 ANTALÓCZI L., *Jelenések*, 181.

82 „A bűcsú Isten színe előtt, a már megbocsájtott bűnökért járó, ideig tartó büntetések elengedése [...] A bűcsú részleges vagy teljes aszerint, hogy részlegesen vagy teljesen megszabadít a bűnök ideig tartó büntetéseitől” (KEK 1471). Vö. PENITENTIARIA APOSTOLICA, *Iesu, humani generis* határozat, 1999. július 16., in *Notitiæ*, 36 (2000), nr. 2 e 4. A részleges bűcsúkat 1968-ig idő szerint mérték. „Azt határozták meg, hogy egy bizonyos imádság vagy jócselekedet hány évi, hónapi, vagy napi bűcsúval jár. Így lehetett nyerni pl. ötven, száz, háromszáz napi, illetve egy-, három- vagy ötévi bűcsút. Ez pedig azt jelentette, hogy a részleges bűcsúkkal a pápa annyi büntetést engedett el, amennyit az ősegyházban a hitvallók és a vezeklők az adott ideig viselt szenvedésekkel és önmegtagadásokkal érdemeltek ki” (DIÓS I.–SZIGETI K., ed., *A bűcsúk imakönyve*, Budapest 1984, 18). VI. Pál pápa *Indulgentiarum doctrina* kezdetű apostoli konstitúciója értelmében 1968-tól az Egyháznak a részleges bűcsú mértékére vonatkozó hagyományos értékelése megváltozott: „*Indulgentia partialis, in posterum, his tantum verbis »indulgentia partialis« significabitur, nulla addita*

Mindezek alapján tehát az érdemszerző cselekedetek kegyelmi hatásának mérhető dimenzióban történő leképezését illetően alapvető problémát nem találok. Nem bizonyítható, hogy az aszketikus cselekmények mennyire pontosan eszközlik ki a szenvedő lelkek tényleges szabadulását (mennyire felel meg valóban egy *Üdvözlégynek* egy személy szabadulása a tisztítótűzből). Az imádság mélysége és mennyisége viszont vitathatatlanul egyenes arányban áll a hatására elnyert isteni kegyelemmel, még ha annak hatása nem is mérhető feltétlenül az általunk várt módon.

6.6.2 *A kenyér átváltoztatásának problémája*

Igen komoly probléma a IV. füzetben található *transubstantiatio* kérdése. Doktrinális szempontból szintén komoly problémát jelentett a IV/23–26-ban található, Jézusnak tulajdonított, személyes, misztikus közlés, mely szerint: „[...] az átlényegülés egyszer s mindenkorra jogát Istenségem fenntartja [...] én az első falat kenyérben, melyet elfogyasztasz, átlényegülve benne vagyok” (IV/23–26.). Miután ezt a szakaszt teológiai vizsgálatnak vetettük alá, úgy döntöttünk, hogy ez a rész nyomtatásban ne jelenjék meg. Ezért az ehhez kapcsolódó teológiai elemzést sem tartjuk szükségesnek itt bővebben tárgyalni. Magának Erzsébet asszonynak szóló üzenet ez, a személyes életkörülményei miatt kapja, ott és akkor, mivel nem tud szentmisére menni. Magánjellegű közlés, mely nincs tartalmi vagy logikai összefüggésben a Szereteláanggal, és számunkra sincs lényegi morális konklúziója, ezért a nyomtatott változatban eltekintettünk a közlésétől.

dierum vel annorum determinatione” [VI. PÁL, *Indulgentiarum doctrina Sacrarum Indulgentiarum recognitio promulgatur* apostoli konstitúció, 1967. január 1., in AAS 59 (1967), 5–24, *Normae* 4]. A szóban forgó problémára vonatkozó üzenetek a Lelki Naplóban 1967 előtti dátumot viselnek. Ezért érthetjük meg ehhez hasonló logikával a tisztítótűzből kiszabaduló lelkek számszerűsítését is.

6.6.3. *A Szeretetláng-ima*

A IV. füzet végén fontos közlésként van feltüntetve, hogy – a Szűzanya állítólagos kérése szerint – az *Üdvözlégy* második fele hangozzék így: „Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek Szent Anyja, imádkozzál érettünk, bűnösökért, *áraszd Szeretlángod kegyelmi hatását az egész emberiségre, most és halálunk óráján. Ámen*” (IV/36.). Ezen a kérésen azonban nem érződik az, hogy az *Ave Maria* csak így lenne helyes, sokkal inkább az, hogy ez egy opció⁸³. Maga Erzsébet asszony is sokáig, 21 éven keresztül nem mertte ezt leírni (IV/34). Komoly kérdésként értékelem, mert az Egyház legismertebb Mária-imáját érintené. Ha azonban ezt a kérést fakultatív opcióként tekintjük, a probléma megoldódik. Egy 2008. július 14-én kelt levélben, melyet a Guadalajara-i Főegyház-megye általános helynöke, G. Ramiro Valdés Sánchez írt alá, a Mozgalom imaformulája úgy kerül engedélyezésre, hogy az új részt az *Üdvözlégy* után kell csatolni.

A „Szeretláng Lelkiségi Mozgalom” 2008. augusztus 15-én Saõ Paolo-ban jóváhagyott statútumában ez áll: „Poner en práctica entre los miembros de la Asociación como una »devoción privada«, la petición de la Virgen en la segunda parte del Ave Maria: »Santa María Madre de Dios, ruega por nosotros pecadores; derrama el efecto de gracia de tu Llama de Amor sobre toda la Humanidad, ahora y en la hora de nuestra muerte. Amén« donde así sea apobado” (4.4.). A Mozgalom összejövetelén tehát imádkozható az *Ave Maria* ezzel a betoldott formával, a Mozgalom összejövetelén kívül pedig a helyi ordinárius engedélyével.

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a betoldással imádkozott *Üdvözlégy* nem „javítása” vagy „kiegészítése” az eredetinek, s nem is valamiféle variánsa, hanem egy önálló, az eredeti *Ave Maria*-tól független imádság.

83 Esetleg lehetséges lenne, hogy csak a rózsafüzér-tizedek között legyen a fatimai fohászhoz hasonlóan elmondva.

6.7. A Lelki Napló egyházi megítélése

A Lelki Napló üzenetei és a köré gyűlt mozgalom jelenleg külföldön sokkal elterjedtebb, mint Magyarországon. Tiltva azonban – tudomásom szerint – sehol nincs. A Napló különböző kivonatos változataival kapcsolatban történtek korábban is véleményezések illetve ajánlások⁸⁴, melyekkel azonban itt részletekbe menően nem feladatunk foglalkozni, mivel ez alkalommal a Napló eredeti, teljes szövegét alapul vevő, egészében új vizsgálatot végzünk. A megítélésben nem szabad figyelmen kívül hagyni azokat a jeleket és lelki gyümölcsöket, amelyek eddig a mozgalmat kísérték (lásd: 6.9. pont).

Az üzenetek prezentálva lettek Rómában is. Erzsébet asszonyt gyóntatója, Kosztolányi István professzor úr kísérte Rómába (1976. február 17.), hogy VI. Pál pápának átadhassa az üzeneteket, s ezzel teljesítse a Szűzanya kérését. A Szentatya fogadta Erzsébet asszonyt és kíséretét (vö. IV/31.). Egy év múlva Erzsébet asszony újra Rómába uta-

84 A Lelki Napló különböző kiadásaihoz már fűződnek hivatalos egyházi észrevételek is. 1979-ben Székesfehérvár akkori püspöke, Kisberk Imre *Nihil obstat*-tal látta el a Napló egy kivonatos kiadását (prot. nr. 1404/1979), megállapítva, hogy a „a kiadványban semmiféle hitellenes dolog nincs”. *Imprimatur* azonban nem született, mivel az akkori politikai körülmények miatt nem merte megkockáztatni. Szintén hasonló okok folytán, 1984. május 3-án Szakos Gyula székesfehérvári megyéspüspök az Új Ember hetilapban megjelent Nyilatkozatában visszavonta a *Nihil obstat*-ot. Takács Nándor székesfehérvári megyéspüspök Szakos Gyula ezen döntését fenntartotta (1999. december 30.; prot. nr. 1367–1/1999).

A Szeretetláng Lelki Napló nagy részét számos nyelvre lefordították, többek között spanyolra is. Az Anna Roth-féle válogatás (melyet Izeli János atya később Magyarországon is utánnymatott) spanyol nyelvű, 1989-ben Quito-ban (Ecuador) megjelent kiadásához maga a guayaquil-i érsek, Mons. Echeverría Ruíz nemcsak *imprimatur*-t adott, hanem rendkívül pozitív ajánlást is (Guayaquil, 1989. június). Ugyanebben a témában született 2008. május 20-án a hermosillo-i érsek, J. Ulises Macías Salcedo *imprimatur*-a is.

zott, hogy átadja negyven bíborosnak az üzeneteket⁸⁵. A látnok először az épp ott tartózkodó Lékai László bíborossal találkozott (vö. IV/32–33.), majd igyekezett eljuttatni az üzeneteket a többi számára is⁸⁶.

Erzsébet asszony maga is ad néhány útmutatást a Lelki Napló terjesztésével kapcsolatban, melyek természetesen magyarázatra szorulnak: „nem kell jóváhagyás, mert a lelkék mélyén lesz igazolva” (II/18–19.). Ezt egészíti ki a szöveg másik része: „szándékosan nem kérjük a hosszan tartó kivizsgálást, amint ezt már közöltük. Mindenki érzi ezt a saját szívében-lelkében” (IV/31.), vagyis gyorsabb ügyintézését kér, s nem az egyházi vizsgálat megkerülését. Az egész szövegkörnyezet is ezt erősíti meg. A mozgalom az Egyházon belül jön létre, ott is kell terjeszteni, az Egyház előjáróinak alávetve. A látnok az ügyintézés módját sürgetni, tökéletesíteni akarja, amint le is írja: „nincs idő a halogatásra” (IV/31.).

Úgy gondolom, nem ellenkezik magának a szövegnek a szerzőjével, s annak logikájával sem, hogy egyes részek ne kerüljenek kinyomtatásra. Mivel a magánkinyilatkoztatások a Kinyilatkoztatás mélyebb megélésére serkentenek, ezért – véleményem szerint – annyiban kell ezeket kinyomtatni, amennyiben biztosan a hívek épülésére szolgálnak. A félreérthető részek bátran elhagyhatók.

Az üzenetek nyilvános közlését tekintve maga Erzsébet asszony is egy helyütt megjegyzi: „Kifelé nem kell erről beszélni” (II/39.), vagy a Naplóban aláhúzott részek által Erzsébet asszony valószínűleg a „kifelé” közlendő legfontosabb részeket közli lelkiatyjával, amelyre számos alkalommal utal a Napló széleire írva azt.

85 Erzsébet asszonytól a római út előtt – a Napló szerint – Jézus negyvennapos böjtöt kért, melyet később így indokolt meg: „Ne félj, azért böjtöltettem veled a negyvennapos szigorú böjtöt. Tudtam Én, hogy negyven bíboros van Rómában, és hogy áldozatvállalásod gyümölcsözzön mindegyik lelkében” (IV/33.).

86 A Napló szerint „mind a negyven bíboros előtt ismertté lett a Szűzanya Szeretetlángja” (IV/33.). Vö. ANTALÓCZI L., *Jelenések*, 178; BEGYIK T., *A Szeretetláng üzenete*, 30.

„A Szeretetláng átadásánál nincs szükség a sarkalatos erényekre” (II/29.) – írja Erzsébet asszony. Pontatlan megfogalmazás ez is, mely a szövegkörnyezet alapján nem a hagyományos értelemben vett sarkalatos erények mellőzésére buzdít, hanem arra, hogy a Szeretetláng átadása egyszerű, s nem igényel más eszközöket, különösen nem fölösleges procedúrákat.

Itt szeretném megjegyezni azt is, hogy a négy füzetből az első három olyan saját kézzel írt feljegyzéssel zárul, mellyel a benne foglaltakat Erzsébet asszony Isten színe előtt saját kezűleg leírtnak ismeri el, s a közlések pontos és hűséges visszaadásáról tesz tanúságot⁸⁷, majd dátummal és aláírásával látja el ezt a záradékot. Ez a feljegyzés azonban nem szerepel a IV. füzet végén, melyben a *transsubstantiatio*-s kérdéssel, illetve az *Üdvözlégy*-be betoldott imával találkozunk. Így feltételezhetjük, hogy amennyiben ez nem véletlenül hiányzik, Erzsébet asszony valószínűleg maga sem kívánta esküvel megerősíteni a benne foglalt „üzenetek” igazságtartalmát. Ugyanakkor az is lehetséges, hogy ez a záradék azért hiányzik a IV. füzet végéről, mert – ellentétben az első három füzettel, amelyek néhány hónap alatt íródtak – ez utóbbi Erzsébet asszony életének utolsó 18 évében kapott üzeneteit foglalja magában, ezért nem befejezett. A látnok valószínűleg maga sem volt biztos abban, hogy egyes üzeneteket le kell-e írnia. Ez utóbbira példa az *Üdvözlégybe* foglalt Szeretetláng-fohász, mely a Napló utolsó bejegyzése (1983. III. 14.), de valójában 1962-ből származik. Ő maga írja ugyanis erre vonatkozóan: „sokáig hordtam magamban, de nem mertem leírni” (IV/34.).

87 A III. füzet végén lévő záradék például így hangzik: „Igazolom, hogy a jelen füzet lelki naplómát tartalmazza. III. sz. füzet – 1963–1964–1965. 121–240. l.-ig megszakítás nélküli lapot tartalmaz. Hűségesen, pontosan írtam a közléseket. A javításokat magam eszközöltem. Jelen naplót sajátomnak ismerem el. Saját kezűleg írtam. Isten a tanúm! Budapest, 1965. augusztus 26. Kindelmann Károlyné szül. Szántó Erzsébet” (III/241.).

6.8. A Szeretelághoz fűződő gyakorlatok

A vallási gyakorlatok csúcsa a Szereteláng-üzenetekben a szentmisén való részvétel. Kimondottan egyházas lelkületre és teológiai korrektségre vall, hogy a szentmisét az üzenetek a kegyelem kiáradásának legmagasabb fórumaként nevezik meg. Az egyik üzenetben például azt olvassuk, hogy a misén kegyelem állapotában való részvétel – amikor az nem kötelező – még inkább hozzájárul a sátán „megvakításához”, sőt annak időtartama alatt a kegyelmek bősége árad ki azokra, akikért a misét felajánlották (II/32–33.). Készülni kell per sze arra, hogy a szentmise időtartamára megvakult sátán még ádázabb küzdelembe kezd majd azokért a lelkekért, akik ebben a kegyelemben részesültek (vö. II/33.).

Az aszketika és a misztika jeles szakértője, Tanquerey által lefektetett alapelvek között találjuk a következőt: „Az sem valódi kinyilatkoztatás, amelyben Isten *lehetetlen* dolgot kér”⁸⁸. Az Erzsébet asszony által kapott üzenetekben ilyen jellegű gyakorlatra való buzdítást nem találtam.

Némely üzenet – mint láttuk –, az *Üdvözlégyek* elmondásától teszi függővé a szenvedő lelkeknek a purgatóriumból való megszabadulását (II/15–16.). A Lelki Napló üzeneteiben Jézusnak, illetve a Szűzanyának tulajdonított kérésekben igen gyakran találunk imádságra, böjtre, bűnbánatra⁸⁹ és engesztelésre⁹⁰ való buzdítást, s az első szombat fontossá-

88 TANQUEREY A., *A tökéletes élet. Aszketika és misztika*, Paris–Tournai–Roma 1932, nr.1502.

89 A „*Bűnbánat!*” felkiáltás megháromszorozása (vö. III/198.) a fatimai üzenetekben is jelen van; vö. HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Fatima üzenete*, Dokumentumok, 2000. június 26., in *Enchiridion Vaticanum* 19 (2000) 974–1021.; Vö. DE FIORES S., *Maria*, 55

90 Jézus engesztelő napként a csütörtököt és a pénteket jelöli meg. Jó, ha az engesztelést 2-3 személy végzi, lehetőleg családban, napi 1 órát. Ehhez kapcsolódik az az ígéret, hogy egy elhunyt családtag egy szigorú böjti nap után kiszabadul a purgatóriumból (vö. III/121.).

Az engesztelés kegyelmet eszközöl ki, és a bűnösökért végzett könyörgések hatására a sátán hatalma meggyengül (vö. I/116). Egy másik üzenet szerint, engesztelő szentségimádás vagy szentséglátogatás alatt

gának hangsúlyozását is. Az általuk kért, illetve elvárt aszketikai gyakorlatok teljes konformitásban állnak az Egyház ilyen jellegű, több évszázados gyakorlataival. A Napló lényegében semmi újat nem hoz ezen a téren. Sőt, ezt illetően a legismertebb Mária-jelenések üzeneteihez kapcsolódó aszketikai gyakorlatokkal is hasonlóságot mutat⁹¹.

A Lelki Naplóban igen hiteles buzdításokat találunk a keresztény életszentségre: az Úr erényes életre neveli Erzsébet asszonyt és a Napló olvasóit. Ennek konkrét megnyilvánulásai: ima az Egyház hagyományai szerint (keresztút, rózsafüzér; vö. I/33., I/114.); lelkiismeret-vizsgálat, bűnbánat (vö. I/33.); böjt, áldozathozatal, virrasztás (vö. I/33.); helyes és az Úr akarata szerinti időbeosztás (vö. I/33.); feltétlen bizalom Isten iránt (vö. I/42.); a szeretet gyakorlása (vö. I/43.)⁹².

A Jézussal való misztikus egység imájának gyakorlata többször is jelentkezik az üzenetekben: „A mi lábunk együtt járjon...” (I/63.), mely a misztikusok tipikus vonása. Ugyanezzel találkozunk a lélekmentés esetében is: „Megfeledkeztél arról, hogy szenvedéseid minden pillanatban eggyé olvadnak istenségem hatalmával, és ez a hatalom neked is megadatik, hogy te is megváltsd a lelkeket?” (IV/19.). Vagy a másoknak való kegyelemátadásra vonatkozóan: „Kisugárzik

az egyházközség területén a „sátán megvakul”, így hatalmát veszti a lelkek felett (vö. II/22.). Erzsébet asszony érdemszerző áldozathozatalai is hozzájárulnak a tisztítóútzben szenvedő lelkek szabadulásához. „A te életed áldozatai az én érdemeimmel egyesülve világosság lesz számukra is” (IV/11.).

91 La Salette, Lourdes, Pontmain, Fatima, Beauring, Banneux, Siracusa stb. jelenéseiben is kiemelkedő hangsúlyt kap az imádság, az engesztelés, a megtérés, a böjt jelentősége, s nemegyszer előtérbe kerül a szenvedés üdvösséget hozó mivolta is (vö. DE FIORES S., *Maria*, 55).

92 „Santa Maria, nelle accertate manifestazioni riconosciute e approvate dalla Chiesa, al di là di eventuali suoi *messaggi*, invita all’adorazione del Dio vivente, alla conversione del cuore, alla preghiera incessante per la pace e per la conversione dei peccatori, a *eucaristicizzare* la propria esistenza credente, a vivere e a testimoniare la fede seguendo i suggerimenti salvifici dello Spirito Santo” (PERRELLA S. M., *Le apparizioni mariane*, 176; vö. *Ibid.*, 184–185.). Ld. még: *Signum magnum*, nr. II/4.

lelkedből az én istenségem gazdagsága, melyből másoknak osztogathatsz. Szóval kegyelmeim sáfárjává tettelek” (IV/21.). Istentől származik tehát a kegyelem, melyet a lélek magába gyűjt, és azt átadja másoknak.

Jézus és Mária közös közlésének tulajdonítja Erzsébet asszony azt az üzenetet is, miszerint a papokért felajánlott, hétfői, kenyéren és vízen való böjt az értük felajánlott szentmisével együtt a papi lelkeknek a tisztítóútból való tömeges szabadulását eredményezi (vö. IV/28.).

6.9. Jelek és lelki gyümölcsök

Antalóczi írja:

„A Szeretlángról meg kell jegyeznünk, hogy ez a kegyelmi adomány is egyetemes ajándék, s ugyanakkor minden látványosságot nélkülöz [...] *nem* számolhatunk azon csodának minősülő eseményekkel, amelyeket megszoktunk a Mária-jelenések során [...] a Szeretláng révén látványos esemény nem történt. Nem volt gyógyulás, nem volt napcsoda, forrás vagy könnyezés stb. Csupán gyümölcsökről beszélhetünk, amiről a belső csoda megtapasztalói tanúskodnak. *A csodák a lelkek mélyén mentek végbe.*”⁹³

Többször is szó esik „tizenkét kiválasztott papi lélekről”, akik szintén hivatottak a Szeretláng befogadására és továbbadására (vö. I/23–25., 25–26., 28., 38., 40., 57.; II/5., 86.; III/122., 126.; IV/24.). A Lelki Naplóból azonban nem derül ki mindannyiukról, hogy kik ők, csak néhány név jelenik meg ebben a kontextusban⁹⁴. A »tizenkét kiváló kiválaszt-

93 ANTALÓCZI L., *Jelenések*, 172. Az idézet utolsó mondatára maga a Napló is utal: (vö. I/39., 58., 116).

94 „Az Úr Jézus így szólt: »A tizenkét papi személy bármelyikét választhatod magadnak gyóntatóul. Én vonakodtam e választási jogtól és kértem az Úr Jézust, mutasson rá Ő valamelyik papi személyre, és én akkor örömmel elfogadom. Az Úr Jézus rá is mutatott egy személyre, a neve K. F.«”; IV/25). Itt kell megemlítenünk még F. E. (IV/30., 32.) és M. M. (I/79.; II/63., 68–69.) személyét is.

tott papi lélek» is kemény kísértéseket szenved a Szereteláng kigyulásának pillanatában, de az üzenet tartalma bátorítóan hat rájuk is, hogy ne féljenek (vö. II/85–86.). Nem tudjuk azt sem, hogy Erzsébet asszony rendszeres kapcsolatban állt-e az összes kiválasztott pappal. A Szereteláng terjedésének élő jelei lehetnek ők, mint a zarándok Egyház tagjai, akik által Isten kinyilvánítja a világnak szeretetét. A Naplóban szó esik még tizenkét világi férfiről, tizenkét szerzetesnőről és tizenkét pedagógusról is, akik szintén hivatottak lesznek arra, hogy a Szeretelángot befogadják és továbbadják, különösképpen imádság és böjt vállalásával, melyet a tizenkét papért ajánlanak fel (vö. I/25.).

A jelenések hitelessége mellett érvelhetünk, ha a Szentlélek működése és gyümölcsei nyomon követhetők a hozzá kapcsolódó eseményekben⁹⁵. Az üzenetek túlzások és ferdtételek nélküli, és a lelkek növekedését szolgáló terjedése már Erzsébet asszony életében is megmutatkozik. Lényeges érv lehet a hitelesség mellett az is, hogy a Szereteláng átadása mozgalmat hozott létre, mely külföldön figyelemre méltó mértékben elterjedt⁹⁶ anélkül, hogy eretnekség gyanújáról tudomásunk lenne. Mindez láthatóan nem Erzsébet asszony személyes szervező munkájának következménye.

7. ÖSSZEGEZÉS

Összefoglalva az eddigi elemzést, megállapítom, hogy Szereteláng Lelki Napló üzeneteinek jelentős részében felismerhető a természetfölötti világ működésének jele. A lényegi részeket tekintve tehát *constat de supernaturalitate*⁹⁷.

95 Vö. HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico*, 40.

96 „Egyetlen regisztrálható, de mégis a legmeggyőzőbb fejlemény a Szereteláng fogadtatása volt az egész világon. Kínától Amerikáig, Ausztráliától a skandináv államokig rengeteg nyelven és rengeteg országban közkézen forgott, még japánul is kiadták” (ANTALÓCZI L., *Jelenések*, 174.)

97 Vö. PERRELLA S. M., *Le apparizioni mariane*, 86.

A Szeretlángról szóló részek biblikus szempontból megalapozottak, teológiailag tiszták, eretnekségre utaló tartalmat nem találtam bennük. Ha néhol a megfogalmazás – az ismert okok miatt – értelemzavaró is, a szövegkörnyezetből legnagyobbbrészt egyértelműen kiderül, mit is akart a látnok írásban kifejezni.

Erzsébet asszony hitét, emberi és erkölcsi értékeit, az aszkézisben való előrehaladását, egészségi és pszichés állapotát, valamint a Szeretlángra vonatkozó üzenetek tartalmát és teológiai összefüggéseit figyelembe véve megállapítom, hogy az *allocutio*-k hitelesek, tehát azok érzékelése nem szubjektív (patológiai, vagyis objektum nélküli, beteges érzékelés) szinten zajlott, hanem igen valószínű, hogy valós, objektív kegyelmi behatás következményei.

Az üzenetek tartalma és a körülötte felépült lelki világ-méretű elterjedése azt mutatja, hogy a Szeretlángra vonatkozó közlések nem csupán a hívek „szimpátiáját” nyerték meg (*placita fidelium*), hanem a *sensus fidei*-t is megmozgatták, mely a teológia egyik legitim forrása, s amely biztos alapot képezhet a jövőben a *consensus Ecclesiae* számára⁹⁸. Ugyanezen a téren kell említést tennünk a hozzá kapcsolódó lelki gyümölcsökről is, melyek az Isten szeretetében és az Egyház hitében való növekedést segítették elő sok helyütt.

A Szeretláng-üzenetekben – néhány rossz megfogalmazástól eltekintve – nagyrészt helyesen szerepelnek a szentháromságtan, a krisztológia, a pneumatológia, a kegyelemtan és a mariológia fogalmai. A *connexio mysteriorum* tehát nem zavaros, s az újszerűnek ható, de a keresztény misztikában valójában már ismert fogalmak („Szeretláng”, „sátán megvakítása”) is teológiailag jól beleillenek az Egyház tanításába. Teljes szinkronban állnak a *Depositum Fidei*-vel az egyes aszketikai gyakorlatok is, melyeket az üzenetek magukban foglalnak.

A Napló méltó az Egyház elismerésére, mert üzenete „nem áll ellentétben a hittel és az erkölccsel, ezért terjeszt-

98 Vö. PERRELLA S. M., *Le apparizioni mariane*, 92.

hető, kultusz rendelhető hozzá, és a jelenés oka a természetes emberi ész számára elégségesen belátható módon természetfelettinek nyilvánítható”.⁹⁹ A szövegben található problémás elemek mennyisége elenyésző, jelenlétük nem kompromittálja a többi rész létjogosultságát, hiszen a magánkinyilatkoztatások vizsgálatának egyik alapszabálya szerint „valamely kinyilatkoztatás alapján véve lehet valódi, de mégis keveredhetnek bele *hamis elemek* is. Isten [...] néha nem javítja ki azokat a tévedéseket és előítéleteket, amelyek benne lehetnek valakinek az elméjében”¹⁰⁰. Tart-suk továbbá szem előtt Szent Pál kérését is: „Ne oltsátok ki a Lelket, a próféta beszédét ne vessétek meg. Vizsgáljatok felül mindent, a jót tartsátok meg” (1Tessz 5,19–21). Az elbírálás karizmáját felhasználva azt kell kiválasztanunk, ami jónak mondható, s amiből épül az Egyház közössége.

Mindezek alapján úgy ítélem meg, hogy a Lelki Napló jelen kiadásában foglaltak az Egyház javát tudnák szolgálni, ezért méltóak a nyomtatásban való megjelenésre.

IRODALOM

Források

Fontes ineditæ:

KINDELMANN K., *Lelki Napló*, 4 kézzel írt füzet (összesen 392 oldal) fénymásolata és számítógépes átirata, összesen 10 dossziében.

⁹⁹ SCHEFFCZYK L.–ZIEGENAUS A., *Mária az üdvtörténetben. Mariológia*, Budapest 2004, 308.

¹⁰⁰ TANQUEREY A., *A tökéletes élet*, nr. 1506. Ezt támasztja alá az ismert lelkiségtudós, Royo Marín is, aki a magánkinyilatkoztatásokkal kapcsolatban hét pontban foglalja össze a *discretio spirituum* alapszabályait. Ezek között az egyik kimondja: „Non si deve respingere senz’altro una rivelazione perché una delle sue parti o qualche dettaglio sono effettivamente falsi. Può essere che il resto sia vero” (ROYO MARÍN A., *Teologia*, 1077).

Fontes editæ:

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Budapest 1972.

A Katolikus Egyház Katekizmusa 1992.

VI. PÁL, *Indulgentiarum doctrina Sacrarum Indulgentiarum recognitio promulgatur* apostoli konstitúció, 1967. január 1., in AAS 59 (1967), 5–24.

II. Vatikáni Zsinat, *Lumen Gentium* dogmatikai konstitúció, in AAS 57 (1965), 5–67.

Enc. *Insignes Deo æterno*, in LEO XIII. PONT. MAX., *Acta*, XVI, Romæ 1897, 110.

II. János Pál, *Redemptoris Mater* enciklika, in AAS 79 (1987), 361–433.

II. János Pál, *Salvifici doloris* apostoli levél az emberi szenvedés keresztény értelméről, in AAS 76 (1984) 201–250.

VI. Pál, *Marialis Cultus* apostoli buzdítás, in AAS 66 (1974), 113–168.

VI. Pál, *Signum magnum de Beata Virgine Maria, Matre Ecclesie omniumque virtutum exemplari, veneranda atque imitanda* apostoli buzdítás, in AAS 59 (1967), 465–475.

SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normæ S. Congregationis pro Doctrina Fidei de modo procedendi in iudicandis præsumptis apparitionibus ac revelationibus*, 25 febr. 1978.

HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Fatima üzenete*, Dokumentumok, 2000. június 26., in *Enchiridion Vaticanum* 19 (2000) 974–1021.

PENITENTIARIA APOSTOLICA, *Iesu, humani generis* határozat, 1999. július 16., in *Notitiæ*, 36 (2000), 70–97.

Mária-misék gyűjteménye. Hivatalos kiadás, Budapest 2007.

ALACOQUE M. M., *Autobiografia e scritti scelti*, Padova 1959.

EUDES G., *Il cuore ammirabile della SS. Madre di Dio* [presentazione di Francesco M. Aviano – ed.], Casale Monferrato 1960.

Tanulmányok

- ANTALÓCZI L., *Jelenések, üzenetek és a jövő. A jelentősebb magánkinyilatkoztatások és üzenetek szintézise 1830-tól napjainkig*, Eger 2000.
- ALONSO J. M., *Cuore immacolato*, in DE FIORES S.–MEO S., ed., *Nuovo Dizionario di Mariologia*, Cinisello Balsamo 1986, 399–410.
- BALDINI M., *Linguaggio mistico*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 750–752.
- BEGYIK T., *A Szeretet lánghevében*, Törökbálint 2001.
- BEGYIK T., *A Szereteláng üzenete az engesztelés és a magánkinyilatkoztatások történetiségében. Tanulmány, a teológia, a vélemények és a személyes tapasztalatok tükrében*, Budapest 2008.
- BEGYIK T., *A Szűzanya titkáraként*, Budapest 2003.
- BLOMMESTIJN H., *Itinerario mistico*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 699–701.
- COLZANI G., *Maria. Mistero di grazia e di fede*, Cinisello Balsamo 1996.
- COZZOLI M., *Etica teologale. Fede Carità Speranza*, Cinisello Balsamo 1991.
- DE FIORES S., *Maria, Madre di Gesù. Sintesi storico-salvifica*, Bologna 1992.
- DE FIORES S., *Maria. Nuovissimo Dizionario (I–II.)*, Bologna 2006.
- DIÓS I., *Szenvedésmisztika*, in DIÓS I. (szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon*, XIII., Budapest 2008, 151.
- DIÓS I.–SZIGETI K., ed., *A búcsúk imakönyve*, Budapest 1984.
- GIUNGATO S., *Cambio del cuore*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 259.
- GONZÁLEZ J. L., *Psicologia dei mistici. Sviluppo umano in pienezza*, Città del Vaticano 2001.

- HIERZENBERGER G.–NEDOMANSKY O., *Dizionario cronologico delle apparizioni della Madonna*, Casale Monferrato 2004.
- IZELI J. (szerk.), *A Szűzanya Szeplőtelen Szívének Szeretelángja – Lelki napló – 1961–1981*, Budapest 1985.
- KOVÁCS Z., *Magna Domina Hungarorum. Dimensioni storiche, teologiche, ecumeniche e culturali*, in *Dissertationes ad Lauream in Pontificia Facultate Theologica „Marianum”*, nr. 103, Roma 2008.
- KOVÁCS Z., *Mária és az Eucharisztia. Isten Anyja és az áldozati adományok a Lélek tüzében*, in TAKÁCS G., *al-*, *Mater Christi, Egyházmegyei Lelkipásztori Sorozat II.*, Pécs 2005, 19–33.
- La Fiamma d'Amore del Cuore Immacolato di Maria*, Conegliano 2006.
- MARCONCINI B.–AMATO A.–ROCCHETTA C.–FIORI M., *Angeli e demoni. Il dramma della storia tra il bene e male*, Bologna 1991.
- NITROLA A., *Escatologia*, Casale Monferrato 1991.
- PATAKI M. M., *Találkozásom a Szeretelánggal*, Törökbálint 1997.
- PERRELLA S., *Ecco tua Madre [Gv 19,27] La Madre di Gesù nel magistero di Giovanni Paolo II e nell'oggi della Chiesa e del mondo*, Cinisello Balsamo 2007.
- PERRELLA S. M., *Le apparizioni mariane. Dono per la fede e sfida per la ragione*, Cinisello Balsamo 2007.
- PINKUS L., *Psicologia*, in DE FIORES S.–MEO S., ed., *Nuovo Dizionario di Mariologia*, Cinisello Balsamo 1986, 1061–1068.
- POMPEI A., *Cuore*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 385–387.
- ROYO MARÍN A., *Teologia della perfezione cristiana*, Cinisello Balsamo 1987.
- RÓNA G., *Ne féljetelek a lángtól. A Szereteláng útja a világban*, in *Keresztény Élet*, 2009. február 1., XVII/5, p. 3
- SCHEFFCZYK L.–ZIEGENAUS A., *Die Heilsverwirklichung in der Gnade. Gnadenlehre*, Aachen 1998.

- SCHEFFCZYK L.–ZIEGENAUS A., *Mária az üdvtörténetben. Mariológia*, Budapest 2004.
- SCHIAVONE P., *Locuzioni*, in BORRIELLO L.–CARUANA E.–DEL GENIO M. R.–SUFFI N., ed., *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, 758–759.
- TANQUEREY A., *A tökéletes élet. Aszkétika és misztika*, Paris–Tournai–Roma 1932.
- VALENTINI A., *Il Magnificat. Genere letterario. Struttura. Eseggi*, Bologna 1987.
- ZSOLDOS I., *Előszó helyett*, in MOLNÁR GY. (szerk.), *A mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedése. Az Isten szolgájának Emmerich Anna Katalinnak látomásai alapján*, Budapest 1990.